

**Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ
ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ
ΠΟΛΗΣ»**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΣΑΓΑΝΗ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ:
ΕΛΕΝΗ ΚΑΝΕΤΑΚΗ, ΔΡ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΕΜΠ**

ΑΙΓΑΛΕΩ, ΜΑΙΟΣ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....(σελ.3)
 2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....(σελ.7)
 3. ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ.....(σελ.17)
 4. ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΕΙΧΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΑΚΜΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΜΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ (ΟΧΥΡΑ)..... (σελ.22)
 5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ (ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ)(σελ.30)
 6. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ.....(σελ.43)
 7. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....(σελ.46)
 8. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ.....(σελ.60)
 9. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ..... (σελ.74)
 10. ΧΑΡΤΕΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΚΑΤΟΨΕΙΣ , ΟΨΕΙΣ , ΤΟΜΕΣ ΤΩΝ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΩΝ ΤΕΤΡΑΓΩΝΩΝ..... (σελ.79)
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

1.Εισαγωγή

Η Ναύπακτος είναι μία μικρή ιστορική και γραφική πόλη σε απόσταση 8 χιλιομέτρων από το Αντίρριο και 216 χιλιομέτρων από την Αθήνα ,βρίσκεται στο νομό Αιτωλοακαρνανίας και σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ο δήμος Ναυπάκτου έχει πληθυσμό 18.231 κατοίκων. Είναι κτισμένη αμφιθεατρικά στην πλαγιά του λόφου που ακουμπάει στη θάλασσα, απέναντι από την Πελοπόννησο, ανάμεσα στους Δελφούς και στο Μεσολόγγι.

Εικόνα 1. Χάρτης της Ναυπάκτου (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Δήμος Ναυπάκτου).

Περπατώντας ανάμεσα στα πλακόστρωτα σοκάκια της πόλης έχεις την αίσθηση ότι θα ανταμώσεις τους ήρωες του 1821, ότι θα συναντηθείς με τον Τζαβέλα, τον Μπότσαρη, το Φαρμάκη, θα δεις το νεαρό

πυρπολητή Ανεμογιάννη με τη δάδα στο χέρι ή θα ακούσεις τη βραχνή φωνή του μπάρμπα Γιάννου Βλαχογιάννη.

Κοιτάζοντας από την κορυφή του κάστρου της Ναυπάκτου το πανόραμα του Κορινθιακού και της απέναντι Πελοποννησιακής λωρίδας χάνεις το μέτρο των πραγμάτων. Κάτω, μπροστά στα πόδια σου βλέπεις το μικρό γραφικό, βενετσιάνικο λιμανάκι, να λικνίζεται ανάμεσα στο χθες και στο σήμερα.

Εικόνα 2. Άποψη της πόλης και του λιμανιού από ψηλά (προέλευση από το αρχείο του φωτογράφου Παναγιώτη Τσούση).

Στα τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια της ιστορίας της πόλης αυτής γράφτηκαν πολλές από τις καθοριστικές για την πορεία του Έθνους μας, σελίδες ιστορίας. Από την κάθοδο των Δωριέων μέχρι σήμερα η Ναύπακτος βρισκόταν πάντα στην πρώτη γραμμή του αγώνα και του πολιτισμού. Άνθρωποι γεμάτοι ηρωισμό, μεγαλείο, φαντασία, ρομαντισμό και λεπτότητα γεννήθηκαν, μεγάλωσαν ή έδρασαν σε τούτο το χώρο, όπως ο Μέναιχμος, ο Σοΐδας, ο Ησίοδος, ο Καρκίνος,

ο Άπης, ο Κέως, ο Αγέλαος, ο Θερβάντες, ο Βλαχογιάννης, ο Τζαβέλας, ο Φαρμάκης κ.ά.

Η Ναύπακτος, το , όπως την ονόμασαν οι Ενετοί, κτυπήθηκε άπειρες φορές από εισβολείς, κατακτητές, πειρατές, λοιμούς και τους σεισμούς. Το ιστορικό ημερολόγιο της Ναυπάκτου είναι γεμάτο με σημαδιακές ημερομηνίες. Από τα λαμπρότερα συμβάντα της πολυτάραχης ιστορίας της είναι το κοσμοϊστορικής σημασίας γεγονός, που έλαβε χώρα στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο της, η Ναυμαχία της Ναυπάκτου το 1571, όπου νίκησαν οι χριστιανικές δυνάμεις και αναχαιτίσθηκε η προέλαση των Μωαμεθανών προς την Ευρώπη διασώζοντας τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Η Ναύπακτος έχει όλα εκείνα τα στοιχεία που συγκροτούν αυτό που ονομάζουμε γραφικό. Αρκετό πράσινο, άφθονα νερά, γιγάντια αιωνόβια πλατάνια, καθαρή θάλασσα, πεντακάθαρες αυλές με όμορφους κήπους, πανέμορφο οχυρό λιμανάκι, που είναι το μικρότερο και το ωραιότερο της Μεσογείου και το ισχυρό κάστρο της που είναι μάρτυρας της πολυκύμαντης ιστορίας της. Το κλίμα της θεωρείται από τα καλύτερα της χώρας. Είναι εύκρατο μεσογειακό με ήπιο σχετικά χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι. Έχει αυξημένες βροχοπτώσεις, σύντομες περιόδους καλοκαιρινής ξηρασίας και μεγάλη ηλιοφάνεια.

Η μέση θερμοκρασία της περιοχής είναι 18°

2. Ιστορική Αναδρομή

Το ταξίδι της Ναυπάκτου στην Ιστορία ξεκινά, επίσημα, το 1104 π.Χ., όταν οι Δωριείς καταφθάνουν στη Ναύπακτο και κατασκευάζουν πλοία (ναυς+πήγνυμι = κατασκευάζω πλοίο), για να περάσουν απέναντι, στην Πελοπόννησο. Χάρη στη γεωγραφική της θέση, καθώς ήλεγχε την είσοδο του Κορινθιακού κόλπου, βρισκόταν πάντα στο επίκεντρο της προσοχής των δυνατών κάθε εποχής. Για τον λόγο αυτό, το 454 π.Χ., οι Αθηναίοι, με αρχηγό τον ναύαρχο Τολμίδα, καταλαμβάνουν τη Ναύπακτο και εγκαθιστούν στην πόλη τους συμμάχους τους Μεσσήνιους.

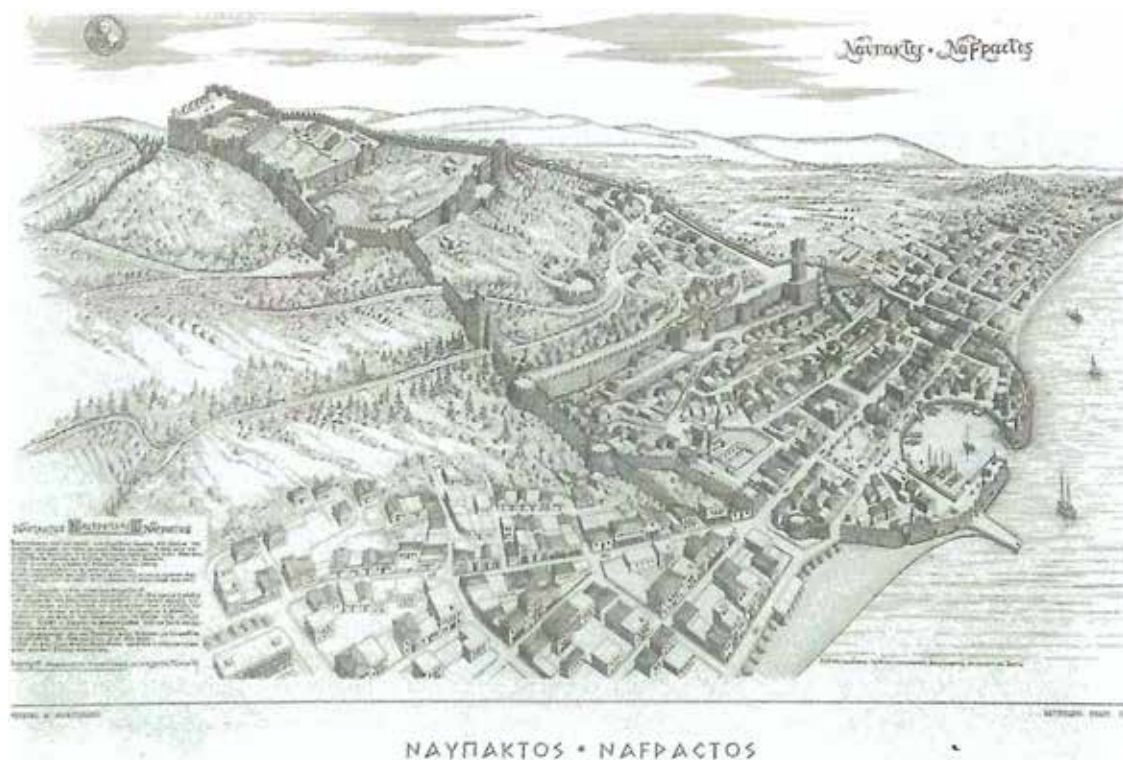
Εικόνα 4. Γκραβούρα του έτους 1684 (Πανταζής Ν., *Η Ναύπακτος μέσα στους αιώνες. Μύθος και πραγματικότητα*, Ναύπακτος 1991, ιδιωτική συλλογή Θ.Ν.Ζησιμόπουλου).

Στην προηγούμενη σελίδα 8, **Εικόνα 5. Πανοραμική άποψη της Ναυπάκτου με πλοίο που διέσχισε τον Κορινθιακό κόλπο (S. Pomardi, 1820).**

Οι Μεσσήνιοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την Ναύπακτο μετά την ήττα των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς.

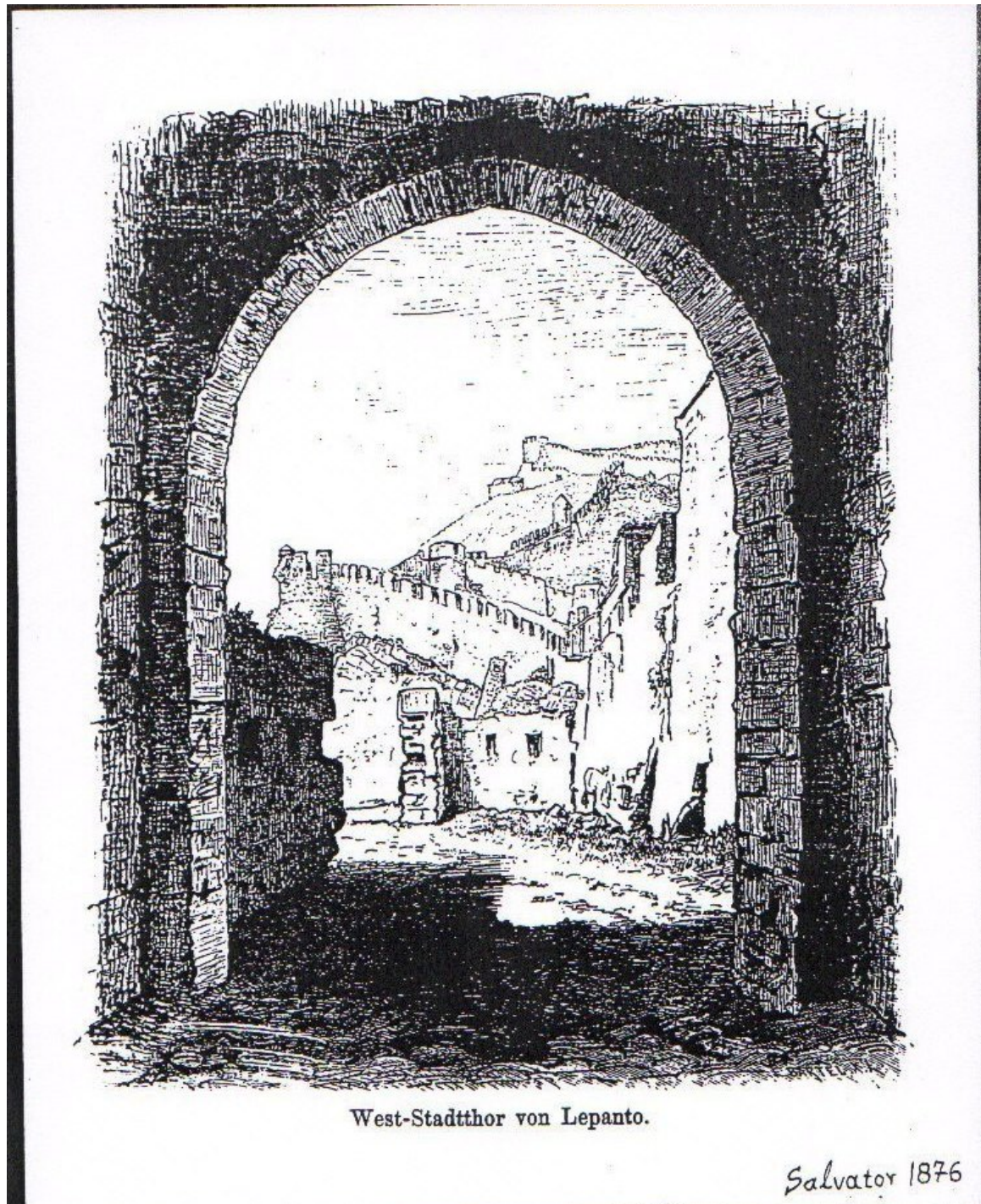
Πολλοί ήταν εκείνοι που είχαν τη διαχείριση της Ναυπάκτου κατά την μακραίωνη ιστορία της, όπως οι Αθηναίοι, οι Αχαιοί, οι Θηβαίοι, οι Μακεδόνες, ενώ, λόγω της σπουδαίας στρατηγικής της θέσης, αποτέλεσε, για κάποια περίοδο, την πρώτη πόλη της Αιτωλικής Συμπολιτείας, τόπο συγκέντρωσης των αντιπροσώπων των πόλεων που αποτελούσαν την Συμπολιτεία.

Εικόνα 6. Προοπτικό σχέδιο της πόλης (Τσονακίδης). (Χαλατζής Γ., ό.π., σ.182).

Σημαντικό σημείο στην πορεία της ιστορίας της είναι το έτος 217 π.Χ., όταν, στα Κοίλα της Ναυπάκτου, πραγματοποιήθηκε συνέδριο

ειρήνης και κάλεσμα ενότητας, και ακούστηκε ο λόγος του Αγέλαου, που προειδοποιούσε για τη θύελλα που ερχόταν από τη Δύση.

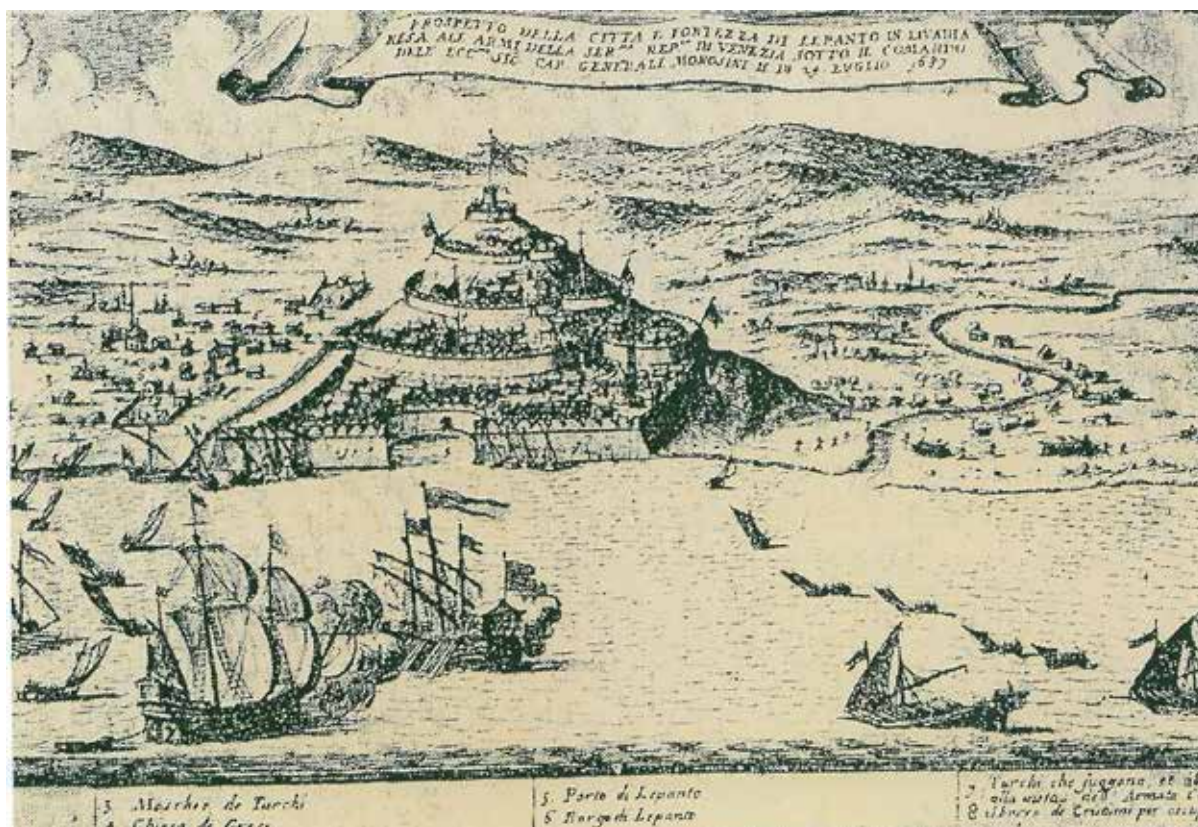

Εικόνα 7. Γκραβούρα του έτους 1876 με τίτλο «Δυτική είσοδο της πόλης της Ναυπάκτου» (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, γκραβούρες Ναυπάκτου)

Η Ναύπακτος, τελικά, τέθηκε υπό την κατοχή των Ρωμαίων. Στους μεταχριστιανικούς αιώνες, πολλοί βάρβαροι, όπως Ούννοι, Σλάβοι, Βούλγαροι, Σαρακηνοί, λεηλατούν την περιοχή της Ναυπάκτου, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί στην αφάνεια και τον οικονομικό μαρασμό.

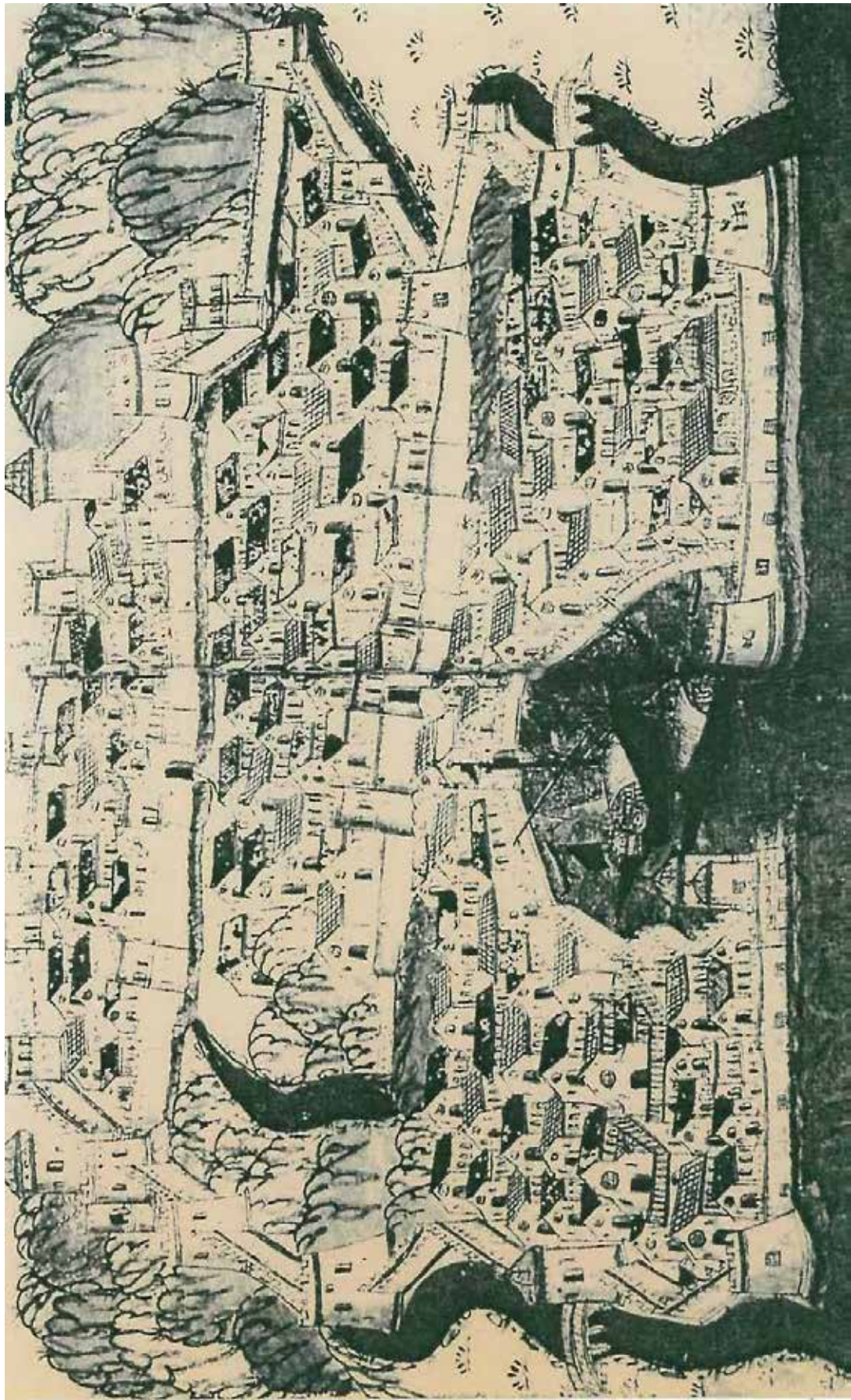
Το 1210, η πόλη προσαρτάται στο Δεσποτάτο της Ηπείρου, οπότε και αρχίζει η ανάπτυξή της.

Το 1407, η Ναύπακτος κυριεύεται από τους Ενετούς (λαός που εμφανίστηκε από τα προχριστιανικά χρόνια και εγκαταστάθηκε σε διάφορα μέρη του αρχαίου κόσμου) και παραμένει στην κατοχή τους για 92 χρόνια. Το χρονικό αυτό διάστημα, στην πόλη κατασκευάζονται νέα κτίρια, εμπορικοί σταθμοί, αποθήκες, ενώ το κάστρο συντηρείται, ενισχύεται, και αποκτά την σημερινή του μορφή. Είναι το μοναδικό κάστρο στην Ευρώπη με πέντε αμυντικά διαζώματα, πέντε αμυντικές ζώνες, δηλαδή.

Εικόνα 8. Η πόλη και το φρούριο της Ναυπάκτου. Ενετική χαλκογραφία του 1687. (Ιστορικόν Λεύκωμα της Ελληνικής Επανάστασεως. Εκδόσεις Μέλισσα. Αθήνα, 1970)

Το 1499, η πόλη περιέρχεται στα χέρια των Οθωμανών. Ο Σουλτάνος Βαγιαζήτ Β΄, θέλοντας να εξασφαλίσει την είσοδο του Κορινθιακού από ενδεχόμενη δυτική επίθεση, έχτισε τα δύο κάστρα του Ρίου και του Αντιρρίου, τα «Μικρά Δαρδανέλλια».

Στην προηγούμενη σελίδα 13, **Εικόνα 9. Μικρογραφία της Ναυπάκτου του Ν. Matrakci αρχές 16^{ου} αιώνα. Περιέχεται στο χειρόγραφο με τίτλο «Ιστορία του Βαγιαζήτ Β' Χαν» και βρίσκεται στη Βιβλιοθήκη του Μουσείου στο Σαράϊ Τοπ Καπί στην Κωνσταντινούπολη.**

Σταθμός στην ιστορία της Ναυπάκτου είναι το έτος 1571. Στην θαλάσσια περιοχή, που τότε ήταν γνωστή ως «Κόλπος της Ναυπάκτου», διεξάγεται μια από τις μεγαλύτερες ναυμαχίες της παγκόσμιας ναυτικής ιστορίας, η «Ναυμαχία της Ναυπάκτου».

Εικόνα 10. Η «Ναυμαχία της Ναυπάκτου» Πίνακας του Φερνάντο Μπερτέλι, Ναυτικό Μουσείο Βενετίας.

Η γρήγορη κατάκτηση των ελεύθερων περιοχών της Μεσογείου από τους Οθωμανούς άρχισε να δημιουργεί προβλήματα στους Χριστιανούς ηγεμόνες. Μπροστά στο θανάσιμο κίνδυνο που παρουσιαζόταν για τη Δύση, τα ναυτικά κράτη της Βενετίας, της Ισπανίας, του Βατικανού, της Μάλτας ένωσαν τους στόλους τους και με τις ευλογίες του Πάπα Πίου του Ε', ετοιμάστηκαν να αντιμετωπίσουν τον Οθωμανικό στόλο. Οι δύο στόλοι συναντήθηκαν, στις 7 Οκτωβρίου 1571, στον Κόλπο της Ναυπάκτου.

Στην προηγούμενη σελίδα 15, **Εικόνα 11. Χάρτης «Η Ναυμαχία της Ναυπάκτου»**

Οι δυνάμεις του Χριστιανικού στόλου κέρδισαν μια από τις μεγαλύτερες νίκες κατά των Οθωμανών. Το 1699 πραγματοποιήθηκε ανακατάληψη της Ναυπάκτου από τους Οθωμανούς και η πόλη αρχίζει να παρακμάζει. Η Ναύπακτος ελευθερώνεται το 1829 από τον Αυγουστίνο Καποδίστρια, τον αδελφό του Κυβερνήτη Ιωάννη. Η Ναύπακτος, όμως, πέρα από τη ανέγγιχτη ιστορία της, είναι μια πόλη-πολιτισμός.

Είναι γαλάζιο, είναι πράσινο, είναι ήλιος. Κάνοντας έναν περίπατο στο βενετσιάνικο κάστρο της, φτάνοντας μέχρι το γραφικό της λιμάνι και περνώντας από το Ασκληπιείο, το Ρολόι, τον Πύργο του Μπότσαρη, την Οικεία Τζαβέλλα, έχεις τη δυνατότητα να ανακαλύψεις τα χνάρια των Βυζαντινών, των Ενετών, των Οθωμανών και όλων των λαών που πέρασαν από τη Ναύπακτο.

Η Ναύπακτος, τιμώντας το παρελθόν της και σεβόμενη τους προγόνους της, πραγματοποιεί κάθε χρόνο μια σειρά από εκδηλώσεις, για να κρατήσει ζωντανή στη μνήμη των πολιτών της την ιστορία και τον πολιτισμό της.

Εικόνα 12. Λαμπρές επετειακές εκδηλώσεις (προέλευση από το αρχείο του φωτογράφου Παναγιώτη Τσούση).

3. Θέση του οικισμού στο ευρύτερο γεωγραφικό χώρο και τύπος ίδρυσης και εξέλιξης της πόλης

Η Ναύπακτος αποτέλεσε από την αρχαιότητα έως και τα σύγχρονα χρόνια μια σημαντική πόλη με οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, κυρίως λόγω της στρατηγικής της θέσης. Η θέση στα δυτικά της εισόδου του Κορινθιακού κόλπου την καθιστούσαν μοναδική καθώς υπήρξε μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα, οπότε και διανοίχτηκε η διώρυγα της Κορίνθου, η μοναδική είσοδος στον κόλπο αυτό. Επίσης η θέση που καταλαμβάνει στο έξαρμα ενός λόφου, ο οποίος καταλήγει σε ένα πολύ ασφαλές φυσικό οχυρό λιμάνι, την καθιστούν ικανά οχυρή και από την πλευρά της ξηράς.

Καταλαμβάνει το νοτιοανατολικό τμήμα του νομού Αιτωλοακαρνανίας και τα φυσικά όρια που σχηματίζουν οι ποταμοί Μόρνος και Εύηνος οριοθετούν ταυτόχρονα και τα γεωγραφικά της όρια. Η Ναυπακτία δεν αποτελεί πλέον τμήμα της διοικητικής διαίρεσης της χώρας. Αποτελεί απλώς ένα τοπωνύμιο, με μεγάλη παρόλα αυτά αξία στη σκέψη όλων. Ο όρος Ναυπακτία προσδιόριζε κατά το παρελθόν την ομώνυμη επαρχία, θεσμός που πλέον έχει καταργηθεί.

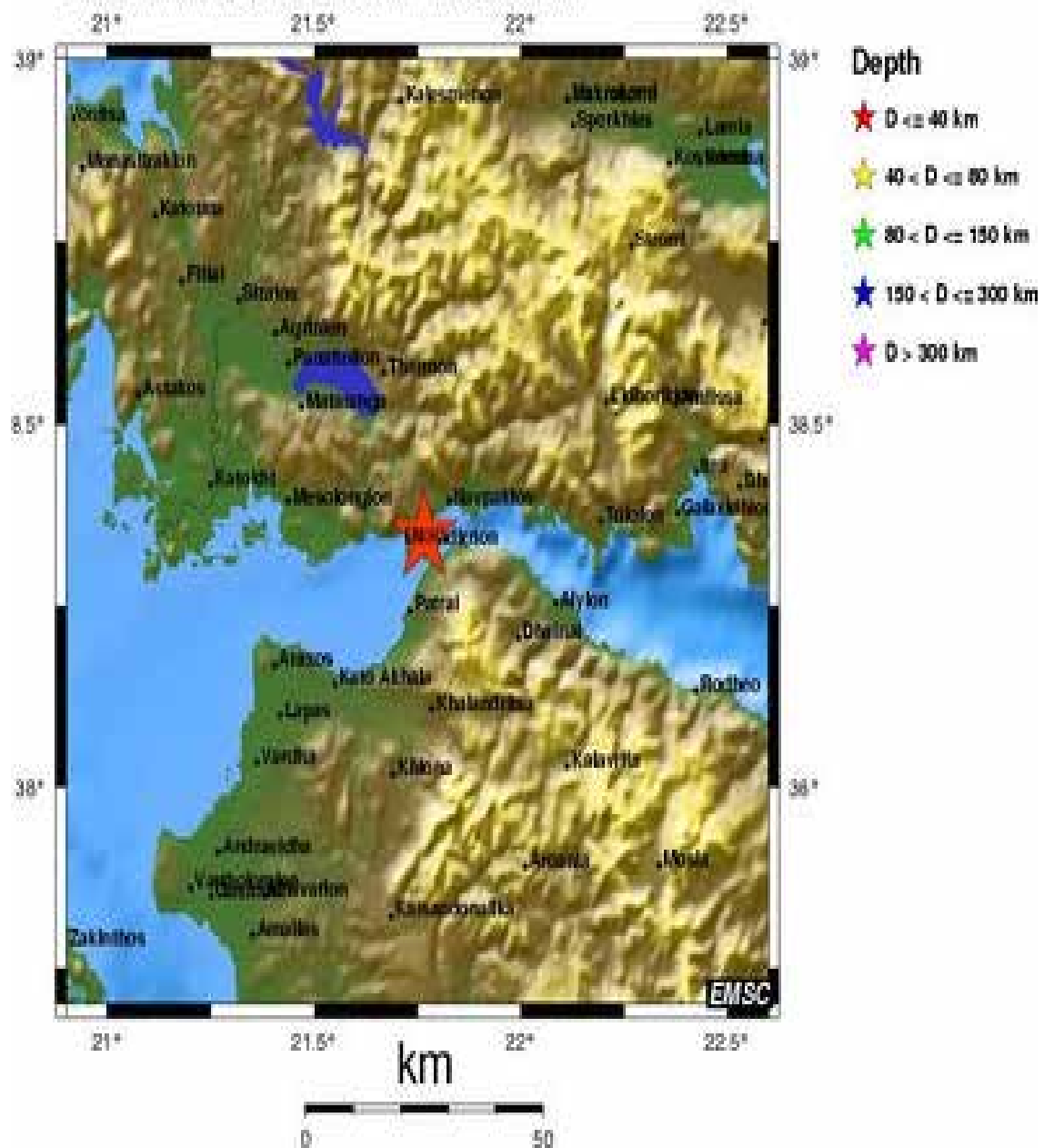
Η περιοχή της Ναυπάκτου έχει όλα εκείνα τα στοιχεία που συγκροτούν αυτό που ονομάζουμε γραφικό. Αρκετό πράσινο, άφθονα νερά, γιγάντια αιωνόβια πλατάνια, καθαρή θάλασσα, πεντακάθαρες αυλές με όμορφους κήπους, πανέμορφο οχυρό λιμανάκι, που είναι το μικρότερο και το ωραιότερο της Μεσογείου και το ισχυρό κάστρο της που είναι μάρτυρας της πολυκύμαντης ιστορίας της. Το κλίμα της θεωρείται από τα καλύτερα της χώρας. Είναι εύκρατο μεσογειακό με ήπιο σχετικά χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι. Έχει αυξημένες βροχοπτώσεις, σύντομες περιόδους καλοκαιρινής ξηρασίας και μεγάλη ηλιοφάνεια.

2008/07/02 - 16:18:51 GMT Lat 38.35 Lon 21.77 Depth 2.0 km

13 km N Πάτρα (pop 163.360 ; local time 19:18 2008-07-02)

7 km SW Ναύπακτος (pop 13.793 ; local time 19:18 2008-07-02)

2 km N Αντίρριο (pop 1.261 ; local time 19:18 2008-07-02)

Εικόνα 13. Δορυφορικός χάρτης (προέλευση διαδικτυακό σύστημα Google Earth).

Η Ναυπακτία είναι ίσως μια από τις πιο πολυσχιδείς περιοχές της Ελλάδας. Συνδυάζει το ατίθασο φυσικό περιβάλλον με τα πανύψηλα βουνά ελάτης και καστανιάς με τις βελούδινες παραλίες των δεκάδων χιλιομέτρων στο νότιο μέρος της. Η γέφυρα Ρίου Αντιρρίου που κατασκευάστηκε τα τελευταία χρόνια και συνδέει όμορες περιοχές προσφέρει νέες ευκαιρίες ανάπτυξης και προβολής της περιοχής.

Η περιοχή που προσδιορίζεται ως Ναυπακτία, περιλαμβάνει σήμερα 6 Καποδιστριακούς Δήμους και 66 δημοτικά διαμερίσματα. Τα σημερινά δημοτικά διαμερίσματα δεν είναι τίποτα άλλο από τις χθесινές κοινότητες. Κάθε χωριό, κάθε μοναστήρι, κάθε αξιοθέατο αυτού του όμορφου τόπου παρουσιάζεται διεξοδικά. Εκατοντάδες ενότητες και φωτογραφίες παρουσιάζουν μια από τις ομορφότερες περιοχές της Ελλάδας.

Η ορεινή Ναυπακτία, μια περιοχή με έντονο μορφολογικό ανάγλυφο, που συνδυάζει απέραντα δάση, λίμνες και κακοτράχαλα βουνά, αποτελεί ιδανικό προορισμό για αυτούς που έλκονται από το βουνό και τη φύση . Κάποιες αξιοσημείωτες περιοχές είναι οι παρακάτω:

Εικόνα 14. Χάρτης της Ναυπάκτου (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, χάρτης Νομού Αιτωλίας και Ακαρνανίας).

ΚΟΥΤΣΟΝΙΚΑΙΝΑ: Περιοχή στην αρχή του βουνού, ανατολικά του κάστρου, ανάμεσα στην Οβρυόλακα και την Βαρναράχη. Το όνομα της περιοχής πιθανόν να προέρχεται από όνομα ιδιοκτησίας.

ΛΑΓΚΑΔΟΥΛΑ: Περιοχή στο δυτικό τμήμα της πόλης, ανάμεσα στο Γυμνάσιο και το Γήπεδο. Παλιότερα υπήρχε και μικρός χείμαρρος.

ΛΕΒΑΝΤΗ: Περιοχή Νοτιοδυτικά της Εβραιόλακας. Πιθανότατα από το όνομα του ιδιοκτήτη.

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΤΙΚΑ: Περιοχή στο ανατολικό τμήμα της πόλης, πίσω από τον λόφο του Άγιου Γεωργίου. Μετά την κατολίσθηση του χωριού Λεπτοκαρυά αρκετοί κάτοικοι του εγκαταστάθηκαν εκεί μόνιμα.

ΛΕΥΚΑ: Ονομάζεται η περιοχή βόρεια της οδού Θέρμου και δυτικά της περιοχής «Στενό». Στην περιοχή αυτή έχει δημιουργηθεί οικισμός από κατοίκους οι οποίοι κατάγονται κυρίως από τα Κρυονέρια Ναυπακτίας.

ΛΙΜΝΗ: Ονομάζεται η περιοχή βορειοδυτικά της πλατείας Ησίοδου, στο Κεφαλόβρυσο όπου παλαιότερα σχηματιζόταν μικρή λίμνη.

ΛΥΓΙΑΣ: Ονομάζεται η περιοχή ανατολικά του χειμάρρου Σκά. Προφανώς πήρε το όνομα από τις πολλές λυγαριές που υπήρχαν στη περιοχή.

ΜΠΟΥΛΤΕΪΚΑ: Παραλιακή περιοχή στα ανατολικά της πόλης κοντά στο Πούντο.

ΞΥΡΟΒΡΥΣΗ: Ονομάζεται η περιοχή γύρω από τον ναό των Αγίων Αποστόλων βόρεια της Οδού Θέρμου. Όπως μαρτυρούν οι παλιότεροι, στη θέση, όπου σήμερα βρίσκεται η κατοικία του Φώτη Πανουργιά, υπήρχε λιθόκτιστη τοξοειδής βρύση με πέτρινη κούπα, αλλά χωρίς νερό(ξηρή). Σύμφωνα με την παράδοση η βρύση αυτή κτίσθηκε στα χρόνια της τουρκοκρατίας και έφερνε νερό με αγωγό από την πηγή όπου βρίσκεται στη θέση «Συκούλα» της Μαμουλάδας.

ΠΑΛΑΙΟΠΑΝΑΓΙΑ: Ονομάζεται η συνοικία που εκτείνεται στην πεδιάδα δυτικά της Ναυπάκτου, από το χείμαρρο Βαριά μέχρι τον Πλατανίτη.

4. Οικοδόμηση τειγών και περίοδοι ακμής και παρακμής της πόλης (οχυρά)

4.1 Ιστορική εξέλιξη

Οι Πελασγοί οχύρωσαν για πρώτη φορά την Ναύπακτο με τείχος τεράστιων ογκόλιθων στην κορυφή του λόφου , την Ακρόπολη . Πάνω στους πελώριους αυτούς ογκολίθους πρόσθεσαν οχυρωματικά έργα και άφησαν βαθιά χαραγμένα τα χνάρια τους Δωριείς , Ρωμαίοι , Βυζαντινοί , Φράγκοι και Τούρκοι. Από μαρτυρία του Ιωάννη Απόκαυκου , μητροπολίτης της Ναυπάκτου το 1202 προκύπτει ότι μέχρι την βυζαντινή περίοδο η οχύρωση της πόλης περιοριζόταν στην κορυφή του λόφου.

Οι Φράγκοι επέκτειναν τα τείχη μέχρι την θάλασσα . Η τελική σημερινή μορφή του κάστρου δόθηκε από τους Ενετούς στα 1204, όταν έκτισαν ψηλότερα και επιβλητικότερα τείχη . Πρόσθεσαν πύργους και οχύρωσαν το λιμάνι , έκτισαν τους δυο πύργους που προστατεύουν το στόμιο , το οποίο κλείνονταν με χονδρή αλυσίδα.

Το 1924 ο Φίλιππος Ταρντινός βελτίωσε ακόμα περισσότερο την οχύρωση του κάστρου και την επιγραφή «Βασιλικό Φρούριο της Ναυπάκτου».

Η Τούρκικη κατοχή άφησε και αυτή πάνω του τα ίχνη της με επιδιορθώσεις και κατασκευές τζαμιών και άλλων κτισμάτων στους κόλπους του.

Σήμερα είναι το «σήμα κατατεθέν» της πόλης και το μοναδικό στην Ευρώπη κάστρο με πέντε αμυντικές ζώνες , από το λιμάνι μέχρι την κορυφή του λόφου.

4.2 Περιγραφή- Οικοδομική ανάλυση

Η κορυφή του λόφου που δεσπόζει την πόλη σε υψόμετρο περίπου 200m περικλείεται από κυκλικό τείχος διαμέτρου 100m. Δυο βραχίονες κατεβαίνουν μέχρι την θάλασσα , όπου με δυο πύργους κλείνουν την είσοδο του μικρού λιμανιού και συμπληρώνουν την εξωτερική οχύρωση της πόλης. Τρεις κάθετες προς τους δυο βραχίονες σειρές

τειχών δημιουργούν πέντε διαζώματα, που είναι το καθένα ένα ανεξάρτητο φρούριο, των οποίων η έκταση μειώνεται όσο πλησιάζουμε προς την κορυφή. Κοινό χαρακτηριστικό κάθε διαζώματος είναι μια πύλη που πάνω της παραμονεύει και μια ξεθερμίστρα, έτοιμη να λούσει με καυτό νερό κάθε παράτολμο πολιορκητή.

Εικόνα 15. Το κάστρο της Ναυπάκτου αποτελούμενο από διαζώματα και πύργους, κυκλικούς και τετράγωνους (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Τερατοθήκη: Το Κάστρο της Ναυπάκτου).

Οι πύργοι, συνολικά 25 στο εξωτερικό τείχος, είναι τοποθετημένα σε διάφορα σημεία του φρουρίου ανάλογα με την προσιτότητα του εδάφους και το βαθμό ασφάλειας της περιοχής.

Στο τείχος της θάλασσας υπάρχουν τέσσερις πύργοι από τους οποίους δυο ελέγχουν τη είσοδο στο λιμάνι. Η αρχιτεκτονική εντυπωσιάζει ιδιαίτερα με τους επικλινείς προμαχώνες, για να μην πλήττονται κάθετα από τις μπάλες των κανονιών. Θέλοντας να γνωρίσουμε καλύτερα το κάστρο θα αναφερθούμε χωριστά σε κάθε διάζωμα.

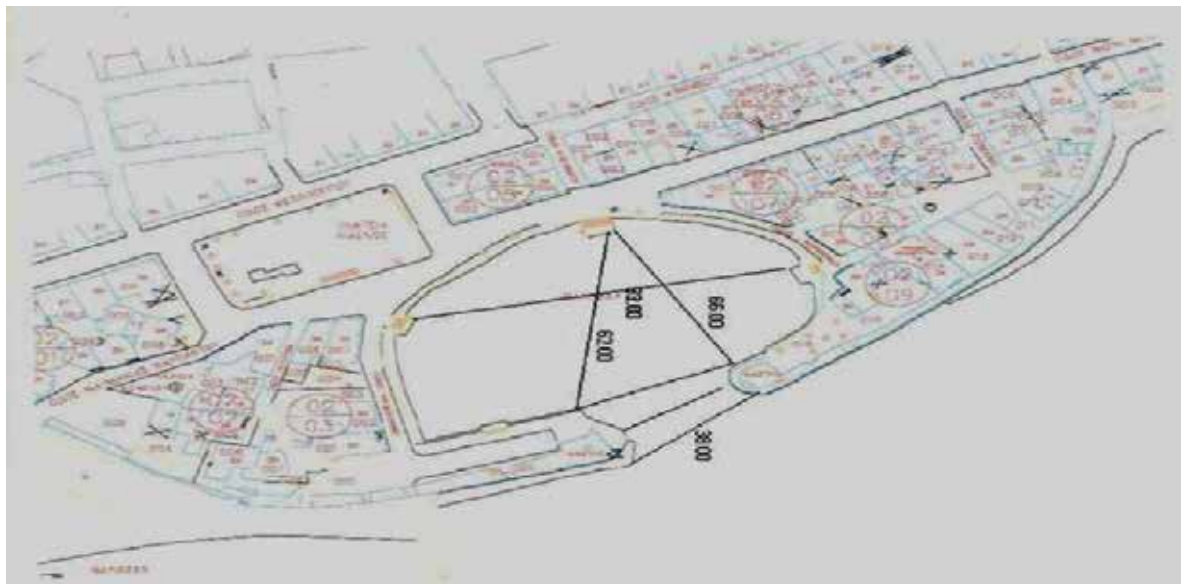
Εικόνα 16. Η δυτική ντάπια του λιμανιού με τα κανόνια της (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Κάστρα-Κάστρο Ναυπάκτου).

4.2, α. Πρώτο διάζωμα

Αρχίζει από το λιμάνι και καταλήγει στο τείχος που απλώνεται κατά μήκος του ρολογιού. Στο χώρο αυτό περικλείεται το «ιστορικό κέντρο». Το λιμανάκι έχει σχήμα πετάλου με άνοιγμα εισόδου 35m. Στο στόμιο του υπάρχουν δυο πυργίσκοι. Στον ανατολικό πυργίσκο υπάρχει ναυτικός φάρος και εντοιχισμένη μαρμαρόπλακα αναμνηστική της ναυμαχίας του 1571. Παράπλευρα σώζεται τούρκικος τέμενος (Τζαμί). Πιθανολογείται ότι κτίσθηκε πάνω στα ερείπια του αρχαίου ναού του Ποσειδώνα. Τώρα ανήκει στην Αρχαιολογική υπηρεσία και στεγάζει αρχαίες επιγραφές.

Εικόνες 17, 18. Η ανατολική πλευρά του λιμανιού με τον πυργίσκο και το φάρο και η αναμνηστική πλάκα που αφιέρωσε η Πόλη της Βενετίας στη Ναύπακτο σε ανάμνηση της ιστορικής Ναυμαχίας της 7^{ης} Οκτωβρίου 1571 (προέλευση από το αρχείο του φωτογράφου Παναγιώτη Τσούση).

Εικόνα 19. Τοπογραφικό διάγραμμα της ευρύτερης περιοχής του λιμανιού.

Δίπλα από τον δυτικό πυργίσκο είναι ο ανδριάντας του ηρωικού πυρπολητή Γιώργου Ανεμογιάννη-Παξινού. Κατά μήκος του τείχους που έχει μέτωπο στη θάλασσα υπάρχει μεγάλο φυλάκιο και πιο πάνω κυκλικός προμαχώνας. Στη συνέχεια παρεμβάλλεται ο δημόσιος δρόμος και αμέσως μετά υψώνεται η τάπια «Μπόταση» και η δυτική πύλη της πόλης καλυπτόμενη με τόξο διπλής καμπυλότητας.

Εικόνα 20. Η δυτική πλευρά του λιμανιού με το άγαλμα του Γιώργου Ανεμογιάννη-Παξινού (προέλευση από το αρχείο του φωτογράφου Παναγιώτη Τσούση).

4.2, β. Δεύτερο διάζωμα

Χαρακτηριστικό του δεύτερου διαζώματος είναι τα παλιά παραδοσιακά σπίτια και καλντερίμια. Στο χώρο αυτό κατοίκησαν πολλοί Σουλιώτες καπεταναίοι και αργότερα απόγονοι τους. Το τείχος που διαχωρίζει το πρώτο από το δεύτερο διάζωμα υψώνεται από το

1914, όταν κτίστηκε από τον τότε μητροπολίτη Σεραφείμ Δομβούς το ρολόι της πόλης, άγρυπνος σύντροφος κάθε Ναυπάκτιου.

Δίπλα υπάρχει το σπίτι των Τζαβελαίων και πιο πάνω μικρή πλατεία με βρύσες και ένα αιωνόβιο πλατάνι. Η περιοχή ονομάζεται Βεζύρ-Τζαμί. Κοντά στο σημείο αυτό το τείχος παίρνει μια κατεύθυνση ανατολική και καταλήγει σε μεγάλο πύργο, το φαλτσοπόρτι, με καμπυλωτή πόρτα στολισμένη με το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου, σύμβολο δύναμης της Βενετίας.

Στο κέντρο του διαζώματος υψώνεται κυκλικός προμαχώνας που ονομάζεται «Τσαούς τάπια».

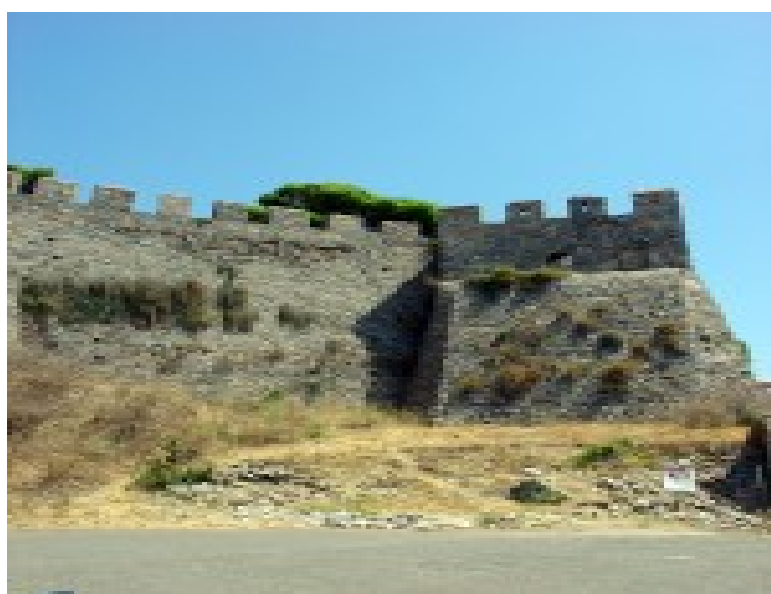
Εικόνα 21. Το Ρολόι της πόλης κτισμένο από το Μητροπολίτη Σεραφείμ Δομβοΐτη το 1914, πάνω στο βυζαντινό κάστρο (προέλευση φωτογραφικό υλικό Μιχάλη Τζιώτη).

Εικόνα 22. Η βρύση στην κεντρική πύλη του κάστρου (προέλευση φωτογραφικό υλικό Μιχάλη Τζιώτη).

4.2, γ. Τρίτο διάζωμα

Στο τμήμα αυτό δεν υπάρχουν σπίτια αλλά μόνο η δεξαμενή νερού και παλιές αποθήκες πολεμοφοδίων. Στο δυτικό τμήμα του διαζώματος τερματίζεται ο αυτοκινητόδρομος, απ' όπου μπορούν οι επισκέπτες του φρουρίου να φτάσουν συντομότερα στην κορυφή του λόφου. Στο σημείο αυτό υψώνεται τεράστιος ορθογώνιος πύργος και καμπυλοειδής πυλώνας .

Εικόνα 23. Θέα των τειχών από τη θέση στάθμευσης των αυτοκινήτων. (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Τερατοθήκη: Το Κάστρο της Ναυπάκτου).

4.2, δ. Τέταρτο διάζωμα

Το τμήμα αυτό είναι το περισσότερο οχυρωμένο τμήμα του φρουρίου. Εδώ υπάρχουν τεχνητές στοές, αποθήκες πυρομαχικών και υπόγειες δεξαμενές νερού. Ανεξακρίβωτες πληροφορίες αναφέρουν την ύπαρξη υπόγειας στοάς με έξοδο σε μεγάλη απόσταση δυτικά, έξω από το κάστρο.

Εικόνα 24. Η δεξαμενή νερού με βάθος περίπου 8 μέτρα (προέλευση φωτογραφικό υλικό Μιχάλη Τζιώτη).

4.2, ε. Πέμπτο διάζωμα

Ο τελευταίος οχυρωματικός περίβολος του φρουρίου έχει δυο επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο υπάρχει υπόγεια δεξαμενή νερού καθώς και δυο μεγάλες στοές για τις ανάγκες στρατωνισμού και αποθήκευσης. Η στοά οδηγεί σε μυστικό πέρασμα εξόδου στη βόρεια πλάγια του κάστρου.

Στο δεύτερο επίπεδο ακριβώς πάνω από τις στοές είναι μια μικρή πλατεία ζωσμένη με ισχυρά και πανύψηλα τείχη. Το τμήμα αυτό είναι το υψηλότερο του φρουρίου και οι Τούρκοι το ονόμασαν «Ιτς Καλέ».

Εικόνα 25. Η θέα από το λιμάνι προς το λόφο του Ιτσ-Καλέ, με την παλιά πόλη μέσα στο κάστρο και τις πέντε οχυρωματικές του ζώνες, μέχρι την κορυφή. . (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Δήμος Ναυπάκτου).

5. Πολιτιστική παράδοση (Πνευματική και Καλλιτεχνική)

Η Ναύπακτος έχει μια πλούσια πνευματική και καλλιτεχνική παράδοση που αρχίζει μέσα από τα βάθη της πανάρχαιας ιστορίας .

ΗΣΙΟΔΟΣ: Στη Ναύπακτο λέγεται ότι έζησε ο περίφημος Ησίοδος (700 ή 800 π.Χ.) , όπου μια Ησιόδεια σχολή μας έδωσε μαζί με πολλούς άλλους τον ποιητή Καρκίνο.

ΚΑΡΚΙΝΟΣ: Ναυπάκτιος ήταν ο ποιητής Καρκίνος (5^ο αιώνα π.Χ.) που έγραψε τα «Ναυπάκτια έπη» για να υμνήσει άγνωστες ηρωίδες. Ο Πausανίας τα ονομάζει «έπη πεποιημένα εις γυναίκας» Πρόκειται για παλιό επικό ποίημα του γενεαλογικού κύκλου.

ΜΕΝΑΙΧΜΟΣ-ΣΟΪΔΑΣ: Ναυπάκτιοι επίσης ήταν οι περίφημοι γλύπτες Μέναιχος και Σοΐδας που φιλοτέχνησαν το χρυσελεφάντινο άγαλμα της Λάφριας Αρτέμιδος. Το πολυθρύλητο άγαλμα που παρίστανε την θεά Άρτεμη Θηρεύουσα, αφιέρωσε στο ναό της, στην Καληδονία της Αιτωλίας, ο Λάφριος ο αδελφός του Κασταλίου. Το άγαλμα κατά την ερήμωση της Αιτωλίας επί Αυγούστου μεταφέρθηκε στην Πάτρα. Ο Μέναιχος το 490 π.Χ. φιλοτέχνησε και το

χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς, το οποίο έδωσε στη Πάτρα. Το έργο τούτο τον δόξασε.

ΑΠΙΣ: Μια άλλη προσωπικότητα της αρχαίας Ναυπάκτου με ιδιαίτερη επιστημονική, κοινωνική, και πολιτιστική δράση είναι ο ιατρομάντης Άπης. Ο Άπης, γιος του Απόλλωνα, ήρθε από την Ναύπακτο στο Άργος για να ξεκαθαρίσει τη χώρα από τα «κώνδαλα τα βροτοφθόρα » δηλαδή τις λόγης μάστιχες, που βασάνιζαν τους ανθρώπους. Θεωρήθηκε Μεσσίας της περιοχής. Ο Σόιδας τον αναγνωρίζει σαν πρώτο γιατρό στην Ελλάδα. Η νομοθεσία που συνέταξε για την αποκατάσταση της κοινωνικής ισορροπίας τον φήμισε σαν το πρωτοπόρο Έλληνα νομοθέτη.

ΚΕΩΣ: Το νησί των Κυκλάδων ΚΕΑ ή ΤΖΙΑ πήρε το όνομα της από τον ήρωα Ναυπάκτιο ΚΕΑ που την κατέκτησε το 10 π.Χ. αιώνα με ομάδα Λοκρών, και την έκανε αποικία της Ναυπάκτου.

ΑΓΕΛΛΑΟΣ: Ναυπάκτιος στρατηγός, περίφημος για τον πατριωτικό λόγο του περί ειρήνης και ενότητας, στη διάσκεψη των Αιτωλών – Μακεδόνων -Αχαιών το 217 π.Χ.

ΚΛΕΟΝΙΚΟΣ : Ναυπάκτιος με πολλές ικανότητες, σπουδαία διπλωματική δράση και ονομαστός για την φιλοξενία του.

Ταιριαστά με την παραπάνω περιγραφή συμβαδίζει και η γραφική απεικόνιση του χώρου με οικήματα, κίосκια, τρεχούμενα νερά, υδροκίνητες βιοτεχνίες και εγκαταστάσεις, που απεικονίζονται στην πανοραμική οθωμανική μικρογραφία των μέσων του 16ου αιώνα, του ανώνυμου ζωγράφου, της οποίας το αρχικό σχέδιο βρίσκεται στο Σεράι Τοπ Καπί της Κωνσταντινούπολης, ενώ πιστό αντίγραφο του υπάρχει και στο Μουσείο Μπενάκη.

5.1 Το λιμάνι

Το μικρό γραφικό λιμανάκι της Ναυπάκτου είχε ανέκαθεν πολιτική και πολιτιστική σημασία. Δέσποζε στην είσοδο του κορινθιακού κόλπου και επέβλεπε όλη την νότια Αιτωλία. Για το λόγο αυτό στον πελοποννησιακό πόλεμο (431-404 π.Χ.) χρησιμοποιήθηκε ως ναυτική

βάση των Αθηναίων, έπαιξε σημαντικό ρόλο στους χρόνους της Αιτωλικής

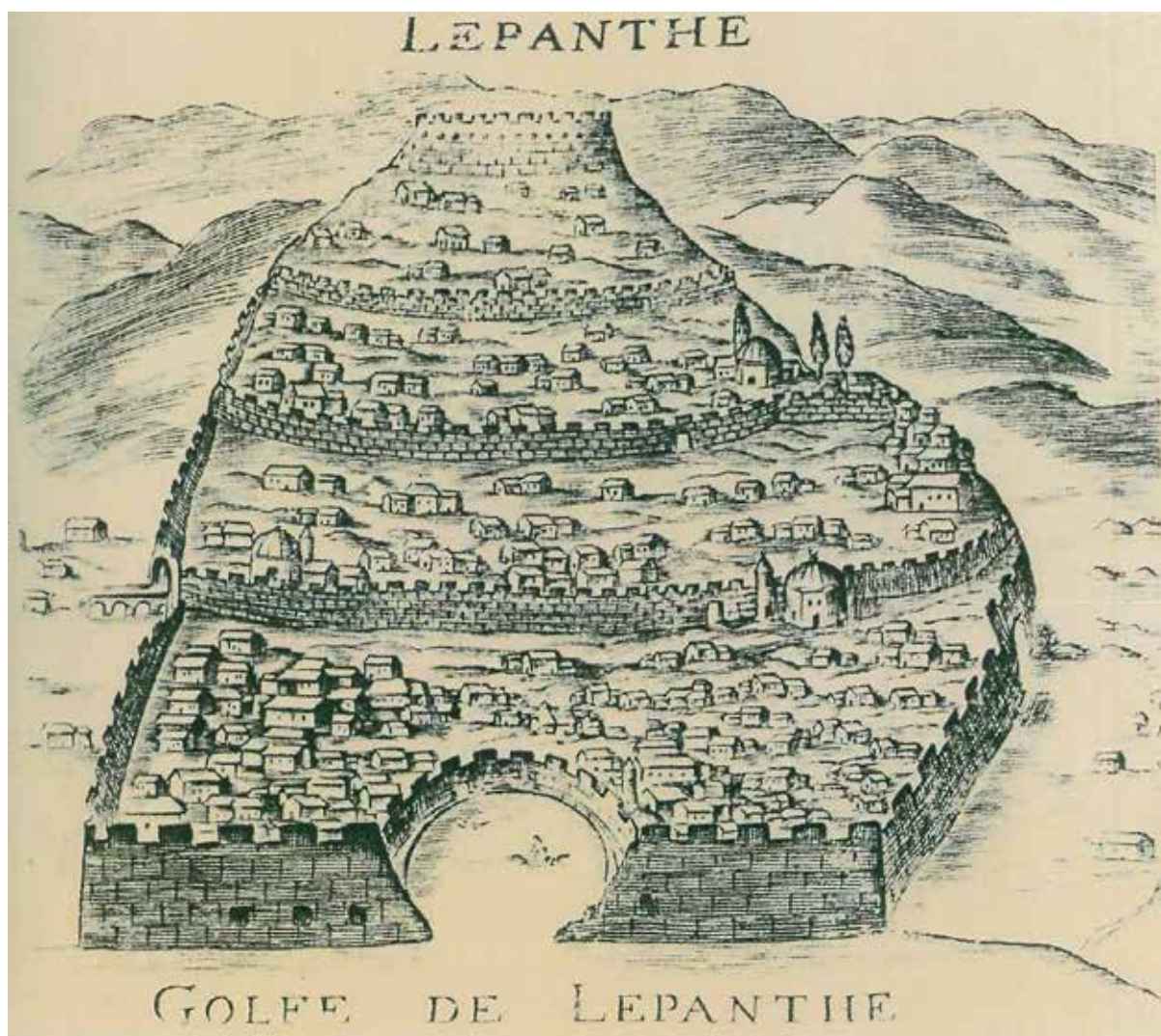
Εικόνα 26. Ένα λιμάνι, μια αγκαλιά, γεμάτο χρώμα και Ψαρόβαρκες (προέλευση από το αρχείο του φωτογράφου Παναγιώτη Τσούση).

Συμπολιτείας και του Βυζαντίου. Επίσης στην περίοδο της τουρκοκρατίας το λιμανάκι της Ναυπάκτου αποτέλεσε κατά εποχές και το ορμητήριο πειρατών, οι οποίοι απείλησαν σοβαρά πολλές φορές το εμπόριο των βενετών, λόγος για τον οποίο είχε και την επωνυμία «Μικρό Αλγέρι».

Κατά την Τουρκοκρατία, το λιμάνι της είχε καταστήσει την πόλη της Ναυπάκτου σημαντικό εμπορικό κέντρο, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την ύπαρξη στην Ναύπακτο πολυάριθμων Εβραίων, οι οποίοι είχαν τρεις συναγωγές, για την ύπαρξη των οποίων στην πόλη μας υπάρχουν ιστορικές μαρτυρίες.

Διάφοροι περιηγητές που επισκέφτηκαν, στο πέρασμα των αιώνων, την πόλη της Ναυπάκτου δεν παρέλειψαν να αναφερθούν η να σχεδιάσουν και το μικρό λιμανάκι της Ναυπάκτου .

Κατά την περιγραφή του ο Γάλλος γιατρός Jacob Spon (1675-1676) επισκέφτηκε, το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα, τη Ναύπακτο και γράφει για το λιμάνι της.

Εικόνα 27. Σχέδιο Ναυπάκτου 1676 του Γάλλου αρχαιόφιλου γιατρού από τη Λυών Ιάκωβου Σπον (Jacob Spon, 1678)

Ο Spon αναφέρει στο βιβλίο του ότι η πόλη είχε μεγάλη ακμή σαν γεωργικό και εμπορικό κέντρο εξαγωγής δερμάτων, ελαίου, καπνού,

σίτου, όρυζας, κρίθου, οίνου άρίστης ποιότητας, τον οποίο ο Spon επαινεί «ως τον κάλλιστον της

Ελλάδος», όπως και πυρίτιδας, που κατασκευαζόταν από τους Τούρκους στους πυριτιδόμυλους, έξω από την πόλη. Όσο αφορά το λιμάνι το βρίσκει πολύ μικρό, με είσοδο όχι παραπάνω από 50 ποδιά άνοιγμα και 500 πόδια διάμετρο. Δεν μπορούσαν επομένως να εισέλθουν, παρά μεσαίου και μικρού μεγέθους σκάφη. Συνήθιζαν να κλείνουν το στόμιο του με αλυσίδα, προφανώς γιατί κάθε ελλιμενισμένο πλοίο έπρεπε να καταβάλλει πριν τον απόπλου κάποιο χρηματικό ποσό για τον ελλιμενισμό του. Ο Γάλλος γιατρός επισκέφθηκε την Ναύπακτο την εποχή του τρομερού κουρσάρου Ντούρας Μπέη, οι μικρές γαλέρες του οποίου έμπαιναν στο λιμάνι, αλλά το λιμάνι έπρεπε να κρατηθεί πιο καθαρό. Ο Spon εντυπωσιάστηκε που είδε καράβια να μην μπορούν να βγουν από το λιμάνι, επειδή δεν υπήρχε πολύ θάλασσα στην είσοδο, και έπρεπε να περιμένουν την φουσκονεριά για να αποπλεύσουν. Το πρωί τα νερά εισέρχονται από τον πορθμό των δυο φρουρίων(Ρίου – Αντίρριου) και το βράδυ γυρνούν πίσω. Πάνω και στους δυο αυτούς πύργους, όπως φαίνεται στην γκραβούρα, υπήρχε από μια σκοπιά –κούκος- που σήμερα διασώζεται μόνο στον ανατολικό πύργο, στην οποία είναι στερεωμένο το Φανάρι του λιμανιού.

Σε μια γκραβούρα που υπάρχει στο βιβλίο του L.Salvator (Γερμανός περιηγητής ,έζησε το 600μ.Χ.) με τίτλοι «Hafen von Lepanto» - « Το λιμάνι της Ναυπάκτου » φαίνεται ένα κτίριο, περίπου εκεί που είναι η σκάλα, που οδηγεί στο πύργο αυτό. Στη θέση αυτή, υπήρχε ένα πολύ παλιό κτίριο, που στέγαζε το δασαρχείο.

Εικόνα 28. Το κάστρο της Ναυπάκτου σε χαρτογράφηση του 1702 του Γάλλου χαρτογράφου F. de Wit.

Στην περιοχή του λιμανιού, πλάι στο σπίτι του Γιάννη Αρτινόπουλου, στην οδό Φορμίωνος αριθ.4, υπάρχουν ακόμη, σχετικά σε καλή κατάσταση, τα κατάλοιπα ενός τζαμιού, του Φετιχέ Τζαμί, που έχτισε ο σουλτάνος Βαγιαζήτ Βελής, γιος του σουλτάνου Μωάμεθ Β' (1446-1512 μ.Χ). Ο θόλος του γράφει ο Salvator ήταν σκεπασμένος με τούβλα προεξείχε δε από τα γύρω σπίτια στη είσοδο του υπήρχε μια τουρκική επιγραφή.

Εικόνα 29. Το εσωτερικό του Φετιχέ Τζαμί ανακαινισμένο πια, χρησιμοποιείται σήμερα για την διεξαγωγή πολιτιστικών εκδηλώσεων (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Δήμος Ναυπάκτου).

Πλάι στο τζαμί είναι ένα κτίριο που ονομάζεται "Κούββα", στην σκεπή του οποίου ήταν φυτωμένη πρασινάδα, τα παράθυρα και οι θόλοι ήταν περιτειχισμένοι, χρησιμοποιούνταν δε ως κατάστημα, που πουλούσαν το αλάτι.

Και τα δυο αυτά κτίρια έχουν διασωθεί, στεγάζεται δε στο τζαμί αυτό το φυλάκιο Αρχαιοτήτων της πόλης, το δε πλαϊνό κτίριο, κενό σήμερα, ήταν χαμάμ.

Μετά την απελευθέρωση της πόλης (1829) το λιμάνι της Ναυπάκτου εξακολουθούσε να αποτελεί σημαντικό συγκοινωνιακό και εμπορικό κέντρο που έδινε ζωή και κίνηση στην πόλη. Από το λιμάνι γινόταν η μεταφορά με καϊκια, προς την ακτή της Αχαΐας, τον Ψαθόπυργο και την Πάτρα. Επίσης για πολλά χρόνια η συγκοινωνία με την πρωτεύουσα του νόμου, το Μεσολόγγι, γινόταν με καϊκια από την

Ναύπακτο στην Πάτρα, από κει στο Κρυονέρι -Γαλατά, και στη συνέχεια μέσω ξηράς έφτανε κανείς στο Μεσολόγγι.

Στο γραφικό λιμανάκι της Ναυπάκτου την παλαιότερη εποχή λικνίζονταν τα καΐκια των Κ.Γρίβα, Κοκόγια, Μαικάντη, Σκοπελίτη, Πατάκια, Κουλούρη, Περικλή Οικονόμου, Σπ. και Κ. Βουτσινά, Πανούτσου, Ρέππα, κ.α.

Στην αποβάθρα του λιμανιού άραζαν τα βαποράκια «Νίνα», «Θάσος», «Ατρόμητος», «Καλή τύχη», «Αϊ Γιώργης», «Άγιος Νικόλαος», «Άρης», «Αράπης», «Πανωραία», «Λούης», «Ναυπακτία», και αργότερα τα ατμόπλοια «Σουλτάνα», με καπετάνιο το Γ. Τραγούδα και «Έλλη» του Ι. Ρούγκα. Με αυτά γινόταν το «Πέραμα», η συγκοινωνία δηλαδή, Ναυπάκτου-Πάτρας και Ναυπάκτου – Ψαθόπυργου, από όπου περνούσε το τρένο για Αθήνα.

Η κατάσταση αυτή κράτησε μέχρι τα μέσα του εικοστού αιώνα, συγκεκριμένα το 1947, όταν δημιουργήθηκε το πορθμείο Ρίου-Αντιρρίου.

Τότε η Ναύπακτος άρχισε να χάνει δυο από τους βασικότερους παράγοντες της οικονομικής της ζωής. Την κίνηση του λιμανιού και το διαμετακομιστικό εμπόριο, που διευκολύνει πλέον η αύξηση του αριθμού των αυτοκινήτων. Η δημιουργηθείσα, μετά από το γεγονός αυτό, κατάσταση ενέτεινε το πρόβλημα της ανεργίας.

Η πόλη και η γύρω περιοχή άρχισε και αυτή σιγά-σιγά να εγκαταλείπεται από την νεολαία, που έπαιρνε τον δρόμο προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και κύρια την Αθήνα, στη οποία συγκεντρωνόταν, δυστυχώς, η οικονομική δραστηριότητα και προς το εξωτερικό.

5.2 Μονή Παναγιάς Γοργοεπηκόου

Ιδρύθηκε το 1951 από τον αρχιμανδρίτη Αρσένιο Κομπούγια, μετά της αδελφής του, κατά σάρκα, Μακρίνης Κομπούγια. Το 1962 αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 161 από 17-3-1962, τευχ.Α' ΦΕΚ 43, με την επωνυμία Ιερή μονή Παναγιάς Γοργοεπηκόου, στη θέση Δένδρο Ναυπάκτου. Η Μονή έχει νομική υπόσταση ιδιωτικού δικαίου και

είναι ένα πραγματικό ησυχαστήριο με σημαντικό κοινωνικό και θρησκευτικό έργο. Σήμερα υπηρετούν σε διάφορα διακονήματα της μονής 12 μοναχές. Το μοναστήρι εορτάζει την 1^η Οκτωβρίου .

Ο ιδρυτής π. Αρσένιος κατάγεται από το καταφύγιο Ναυπακτίας. Υπηρέτησε ως εφημέριος στο Μητροπολιτικό ναό Ναυπάκτου, τον Άγιο Δημήτριο, το 1948-1949 και το 1955-1960. Διετέλεσε βοηθός ιεροκήρυκας της Αποστολικής Διακονίας καθώς επίσης και πνευματικός.

Εικόνα 30. Η Ιερή μονή Παναγιάς Γοργοεπηκόου (προέλευση διαδικτυακό σύστημα χριστιανικά μνημεία, Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ναυπάκτου).

5.3 Μποτσαρέϊκα

Κοντά στη δυτική είσοδο της πόλης πάνω στο φρούριο, υπάρχει ένα κτιριακό συγκρότημα με επιβλητική μορφή, το οποίο προκαλεί την προσοχή και το ενδιαφέρον του καθένα που το βλέπει για πρώτη φορά. Το συγκρότημα αυτό ονομάζεται αρχοντικό των Μποτσαραίων και αποτελείται από δυο κτίρια, τα οποία, όπως αποφάνθηκε ο αρχαιολόγος Κ.Ορλάνδος κτίστηκαν σε διαφορετικές εποχές. Αυτό που εφάπτεται στο φρούριο κτίστηκε το 15^ο αιώνα, ενώ το άλλο το 16^ο αιώνα. Από τα αρχιτεκτονικά στοιχεία και την εσωτερική τους δομή οδηγούμεθα στην άποψη ότι για την κατασκευή του εργάστηκαν τεχνίτες από την Βενετία και την Φλωρεντία της Ιταλίας.

Εικόνα 31. Δυτική είσοδος της πόλης. (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Δήμος Ναυπάκτου).

Τα δυο αυτά κτίρια τα χώρισε ο δρόμος που οδηγούσε στη Σιδηρόπορτα και στο Τζαμί. Αργότερα συνδέθηκαν μεταξύ τους με μικρό κτίσμα πάνω σε λιθόκτιστα τόξα έτσι ώστε να μην αποκοπεί ο δρόμος.

Εικόνα 32. Η περίφημη Σιδηρόπορτα (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Τερατοθήκη: Το Κάστρο της Ναυπάκτου).

Εικόνα 33. Το αρχοντικό των Μποτσαράϊων(προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Δήμος Ναυπάκτου).

Ο θόλος που σχηματίζεται κάτω από το νέο κτίσμα αποκαλείται «Κάμαρα». Στον κήπο του αρχοντικού Μπότσαρη στη Ναύπακτο σώζονται τα ερείπια του κτίσματος του 14^{ου} αιώνα, αποτελούμενα από

ανάλαφρα λιθόκτιστα τόξα, όμοια με αυτά που συναντάμε στη δυτικοευρωπαϊκή αρχιτεκτονική του μεσαίωνα. Στο σημείο αυτό πρέπει να ήταν κτισμένη η Καθολική Αρχιεπισκοπή και τα σωζόμενα τόξα θα πρέπει να ήταν μέρος του λαμπρού κτιρίου, όπου στεγαζόταν.

Εικόνα 34. Ο Πύργος του «Μάρκου Μπότσαρη» κατασκευασμένο από τους Βενετούς το 15^ο αιώνα. (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, ο Πύργος του Μπότσαρη-Ναύπακτος).

Το επιβλητικό αυτό βενετσιάνικο κτίριο χρησιμοποιήθηκε προφανώς, και ως έδρα του εκάστοτε Τούρκου διοικητή αφού καλύπτει όλες τις «αυταρχικές προδιαγραφές» ενός πραγματικού οχυρού συγκροτήματος, δίπλα στα τείχη και την πύλη, με κατευθείαν πρόσβαση στην ακρόπολη και με αυτάρκεια σε νερό. Ο Εβλιγιά Τσελέμπεη το αναφέρει ως Σαράι του φοβερού πειρατή Ντουράκ Μπέη.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση του φρουρίου της Ναυπάκτου, την 18^η Απριλίου 1829, ο Αυγουστίνος Καποδίστριας εγκαταστάθηκε στο μεγαλύτερο κτίσμα μέσα στο φρούριο, που κατά πάσα πιθανότητα ήταν το τούρκικο διοικητήριο.

Το κτίριο αυτό αργότερα παραχωρήθηκε στο Σουλιώτη στρατηγό Νοτη Μπότσαρη έναντι τριών χιλιάδων εξακοσίων (3.600) δραχμών, σύμφωνα με στοιχεία του Δημητρίου Νότη Μπότσαρη.

Το κτιριακό αυτό συγκρότημα στο πέρασμα των χρόνων υπέστη φθορές, ιδιαίτερα από τον καταστρεπτικό σεισμό του 1955. Κατόπιν τούτου ο στρατηγός Δημήτριος Νότη Μπότσαρη προέβη σε σταδιακή ανακαίνιση. Με την αριθ.82455/3077/22-12-1972 απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέο μνημείο και προορίζεται από τον τελευταίο επιζώντα κληρονόμο Νοτη Δημητρίου Μπότσαρη για ίδρυμα.

Συγκεκριμένα συστήθηκε κοινωφελές ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου με την υπα.αριθμ.4693/12-11-1985 συμβολαιογραφική πράξη με την επωνυμία «Ίδρυμα Δημητρίου και Αίγλης Μπότσαρη» με τον παρακάτω σκοπό:

- Την αποκατάσταση και συντήρηση και ανάδειξη της ιστορικής αξίας της οικείας Μπότσαρη και του περιβάλλοντος.
- Την παρουσίαση και προβολή, που συνδέονται με την ιστορία της Ναυπάκτου.
- Την χρηματοδότηση της συγγραφής και δημοσίευσης επιστημονικών μελετών και μεταφράσεων επιστημονικών κειμένων σχετικών με την πολιτιστική, θρησκευτική, λογοτεχνική, και καλλιτεχνική ιστορία του ελληνικού έθνους.
- Την μελέτη και προβολή των διεθνών συμβάσεων της χώρας μας.

- Την ενίσχυση της ελληνικής αρχαιολογικής υπηρεσίας και εταιρίας και των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την διεξαγωγή αρχαιολογικών υπηρεσιών.
- Την συμβολή στην κρατική μέριμνα για την πρόληψη της αρχαιοκαπηλίας.
- Την μελέτη του ιστορικού αρχείου της οικογένειας Μπότσαρη.

Ο κ. Νότης Δημητρίου Μπότσαρης συνεχίζει τις εργασίες επισκευής και συντήρησης του και στο ανατολικό τμήμα του έχει στεγάσει μόνιμη έκθεση της Ναυμαχίας της Ναυπάκτου και στο δυτικό τμήμα του αρχοντικού σκέπτεται να πραγματοποιηθούν οι επιστημονικοί σκοποί όπως αναφέρονται παραπάνω.

6. Προβλήματα της Ναυπάκτου

Ο γρήγορος ρυθμός αύξησης του αστικού πληθυσμού τα μεταπολεμικά χρόνια είχαν σαν αποτέλεσμα την ανισορροπία στο οικιστικό δίκτυο και την υποβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού υπόβαθρου των μικρών οικισμών.

Η δύσμορφη ανάπτυξη των αστικών κέντρων εκδηλώθηκε σαν άναρχη δομή, καταστροφή της φυσιογνωμίας της πόλης, αυθαίρετη δόμηση, ανεπάρκεια κοινόχρηστων χώρων, κατάτμηση-οικοπεδοποίηση της περιαστικής γης, περιβαλλοντική υποβάθμιση κ.λ.π. . Παράλληλα στους μικρούς οικισμούς που υφίστανται εξωγενείς αναπτυξιακές πιέσεις δεν έχει επιτευχθεί η εναρμόνιση της πρωτογενούς δραστηριότητας με τις νέες δραστηριότητες, που τείνουν έτσι να πάρουν παρασιτικές διαστάσεις.

Καθοριστικό ρόλο στην όξυνση του πολεοδομικού προβλήματος έπαιξαν οι αδυναμίες του θεσμικού πλαισίου-ανεπάρκεια ή μη εφαρμογή του.

Σε συνάρτηση με τους στόχους της χωροταξικής πολιτικής και ειδικότερα με αυτούς που αφορούν την δομή του οικιστικού δικτύου, οι γενικότεροι στόχοι της πολεοδομικής πολιτικής είναι οι εξής :

1. ολοκληρωμένος αναπτυξιακός και πολεοδομικός σχεδιασμός όλων των πόλεων της χώρας (ανασυγκρότηση αστικού δικτύου), καθώς και των κωμοπόλεων, που επιλέχθηκαν σαν εστίες ανασυγκρότησης του αγροτικού δικτύου.
2. Επαναδραστηριοποίηση της γειτονίας (κοινωνική ανασυγκρότηση της πόλης).
3. Συμπλήρωση των ελλείψεων τεχνικού και κοινωνικού εξοπλισμού.
4. Αστική πολιτική γης που στοχεύει στον έλεγχο των τιμών γης και τον περιορισμό της κατάτμησης.
5. Προστασία και αναβίωση των στοιχείων της αρχιτεκτονικής και πολεοδομικής πολιτιστικής κληρονομιάς και οργανική τους ένταξη στη σύγχρονη ζωή.
6. Αποκατάσταση της φυσιογνωμίας των χωριών και διευκόλυνση στην ανανέωση του κτιριακού αποθέματος.
7. Προστασία και οργάνωση του περιαστικού και αγροτικού χώρου από την απρογραμμάτιστη διάχυση μη αγροτικών δραστηριοτήτων με την εφαρμογή της νομοθεσίας των Ζ.Ο.Ε.(Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου).
8. Παράλληλη αλλαγή και συμπλήρωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου, με σκοπό την εξάλειψη των σημερινών ατελειών και την προσαρμογή του στους στόχους της πολεοδομικής πολιτικής.

Πολύ σοβαρά προβλήματα παρουσιάζονται επίσης και στις επεκτάσεις των πόλεων, ανατολικά και δυτικά. Έγιναν με άλλα κριτήρια από κείνα των πραγματικών αναγκών, με αποτέλεσμα να έχουν σήμερα δυσεπίλυτα προβλήματα τεχνικής και κοινωνικής υποδομής, μεγάλα κομμάτια άχτιστων περιοχών, αδιάνοιχτους δρόμους με σοβαρότατες συνέπειες στη διαχείριση της ιδιοκτησίας στις περιοχές αυτές και αυθαίρετη δόμηση εντός σχεδίου.

0 100 200 300
 κ.κ. ΠΡΟΒΛΗΘΕΝΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ
 κ.κ. 1/5000 ΤΗΣ Ε.Υ.Ε.

1 ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΠΟΛΕΩΔΟΜΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- ΟΡΙΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΟΛΗΣ
- ΟΡΙΑ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ
- ΟΡΙΑ ΓΕΤΟΝΙΑΣ
- ▲ ΔΥΤΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ
- ▲ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ
- ▲ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ
- ▲ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ

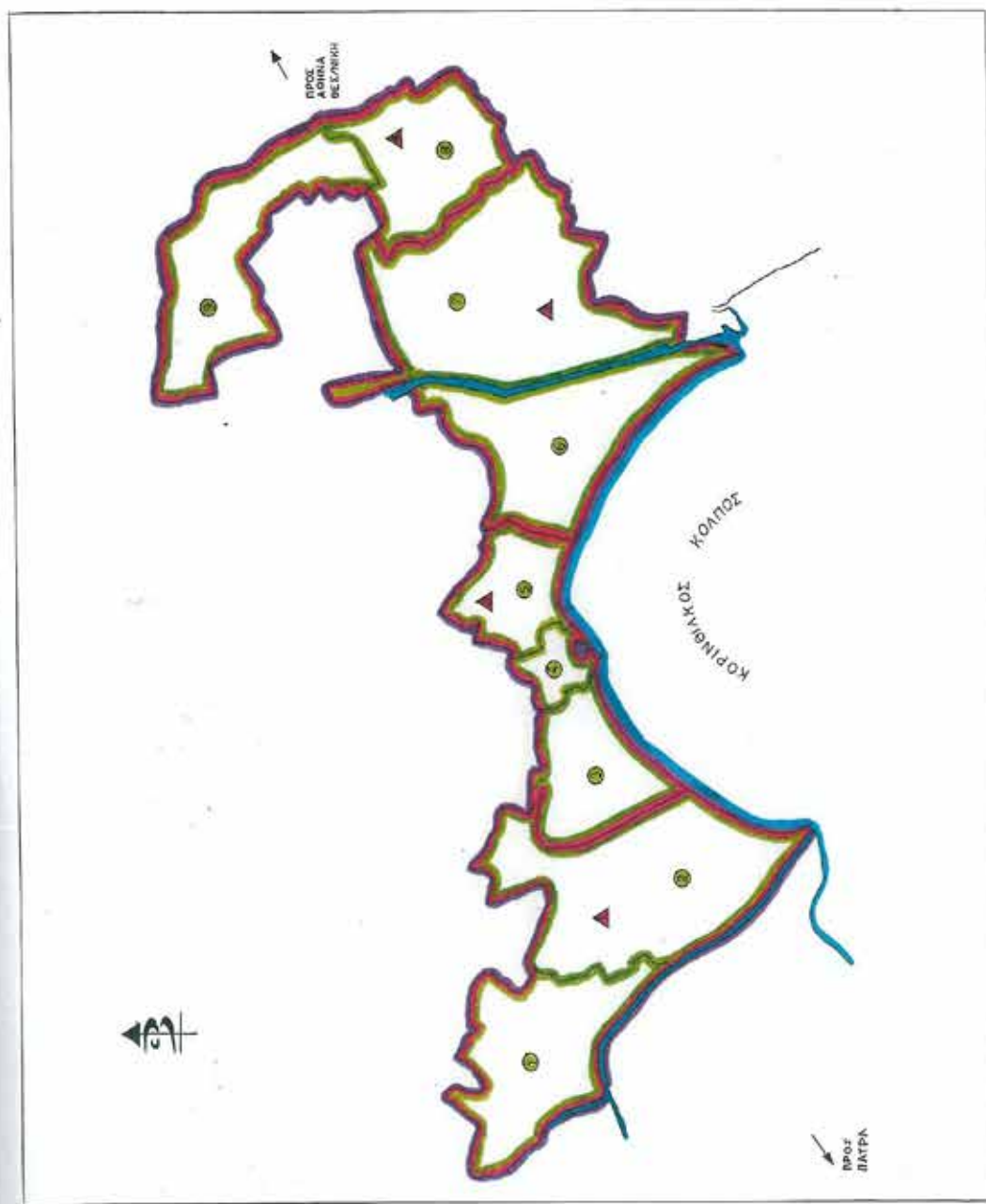
ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ

- ① ΣΤΕΝΟ
- ② ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ
- ③ ΓΗΠΕΔΟ
- ④ ΧΩΡΙΟ
- ⑤ ΨΑΝΗ
- ⑥ ΛΥΓΙΑΣ
- ⑦ ΚΑΣΤΡΟ
- ⑧ ΕΗΡΟΤΗΓΓΑΔΟ
- ⑨ ΚΕΝΤΡΟ
- ⑩ ΝΙΚΟΚΑΣΤΡΟ

ΑΡΙΘΜΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΟΡΕΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΤΡΟΧΗΣ ΑΠΟ ΚΟΡΥΦΗΝ ΣΤΟ ΚΑΤΩΤΕΡΟΝ ΜΗΔΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΨΑΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΡΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑΣ

Η ΣΤΙΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΡΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΠΡΑΚΤΟΥ ΧΩΡΟΥ Η ΔΕΡΜΑΤΙΔΑ ΤΗΣ ΝΑΥΤΑΓΩΓΙΑΣ

ΖΩΤΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
 ΒΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1998

Στην προηγούμενη σελίδα 45, **Εικόνα 35. Χάρτης «Σημερινές πολεοδομικές ενότητες στο δήμο της Ναυπάκτου»**

7. Πολεοδομικά χαρακτηριστικά

7.1 Γενική Περιγραφή

Η κατάσταση των κτιρίων στην πόλη της Ναυπάκτου περιγράφεται στους πίνακες που ακολουθούν με θέμα την παλαιότητα των κτιρίων, και τον αριθμό των ορόφων τους.

Από το πίνακα της παλαιότητας των κτιρίων (Πίνακα I) φαίνεται πως τα παλαιότερα κτίρια, αυτά προ του 1919, στην πλειονότητα τους βρίσκονται στη κεντρική συνοικία της Ναυπάκτου και ειδικότερα στον εντός κάστρου οικισμό που περιβάλλει το λιμάνι.

Αναλυτικότερα στις περιοχές Κέντρο και Καινούργιο Χωριό συναντάμε κτίρια διάφορης παλαιότητας από το 1919 και μετά. Στις γειτονίες Στενό, Γήπεδο και στο Βόρειο τμήμα του Λυγιά εντοπίζονται κυρίως κτίρια κατασκευασμένα μεταξύ του 1946 και 1970, ενώ στην Ψανή, στο νότιο τμήμα του Λυγιά και στο Ξηροπήγαδο πλεονάζουν τα νεότερα κτίρια, του 1971 και μετά. Στις περιοχές εκτός ορίου πόλης βρίσκονται κτίρια μεταγενέστερα του 1946.

Συνολικά, σύμφωνα με τον Πίνακα I, τα κτίρια που χτίστηκαν από το 1971 και μετά, καλύπτουν το 35% περίπου των κτιρίων της πόλης. Αντίθετα, τα παλαιότερα κτίρια, όσα δηλαδή κτίστηκαν προ του 1919 είναι μόλις 177 σε όλη την πόλη (ποσοστό 4,3%).

Ένα ποσοστό 10% των κτιρίων κτίστηκαν μεταξύ του 1919 και 1945, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό (περίπου 3,6%) είναι σήμερα υπό κατασκευή.

Βλέπουμε επίσης, ότι τόσο στην επαρχία Ναυπακτίας όσο και στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας υπερτερούν τα κτίρια που κτίστηκαν μετά το 1971, ενώ αυτά που κτίστηκαν προ του 1919 συγκεντρώνουν το 9,1% και το 5,8% αντίστοιχα του συνόλου των κτιρίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι
Κτίρια κατά χρονική περίοδο κατασκευής (1991)

Σύνολο κτιρίων	Προ του 1919	1919 έως 1945	1946 έως 1960	1961 έως 1970	1971 έως 1985	1986 και μετά	Υπό κατασκευή	Δεν δηλώθηκε
ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ								
4124	177	411	849	1087	1238	204	151	7
100%	4.3%	10.0%	20.6%	26.4%	30.0%	4.9%	3.6%	0.2%
ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ								
15297	1388	2866	2905	2784	4368	723	249	14
100%	9.1%	18.7%	19.0%	18.2%	28.6%	4.7%	1.6%	-
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ								
95072	5529	13332	18031	23087	28427	4698	1852	116
100%	5.8%	14.0%	19.0%	24.3%	29.9%	4.9%	2.0%	0.1%

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.

Τέλος, από το πίνακα του αριθμού των ορόφων, βλέπουμε ότι τα μονώροφα κτίρια καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της δυτικής, της ανατολικής και της βορειοανατολικής συνοικίας.

Το ποσοστό των κτιρίων αυτών σε όλη την πόλη φτάνει το 50,7%. Στην κεντρική συνοικία εντοπίζονται κυρίως κτίρια με έναν όροφο και με πυλωτή ή με κατάστημα στο ισόγειο (ποσοστό 36%). Τα κτίρια των δυο και άνω ορόφων, κυριαρχούν στην Ψανή και, τμηματικά, στο Κέντρο και στο Καινούργιο Χωριό (ποσοστό 13,2%). Πάντως, τα κτίρια με πυλωτή σε όλη την πόλη συγκεντρώνουν μόλις το 2,9% (ΠίνακαςII).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ
Κτίρια κατά αριθμό ορόφων στο Δήμο Ναυπάκτου (1991)

Σύνολο κτιρίων	ΟΡΟΦΟΙ ΚΤΙΡΙΩΝ				ΜΕ ΠΥΛΩΤΗ
	Μόνο ισόγεια (με ή χωρίς υπόγειο)	Ισόγεια ή πυλωτές (με ή χωρίς υπόγειο) με αριθμό ορόφων			
		1	2	3-5	
4124	2093	1490	333	208	119
100%	50.7%	36.1%	8.2%	5.0%	2.9%

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.

Σε ότι αφορά, ωστόσο, την γενική κατάσταση των κτιρίων συχνά είναι καθοριστική η χρήση που έχουν.

Η χρήση των κτιρίων που μπορεί να είναι αποκλειστική ή μικτή (ποσοστά 85,7% και 14,3% αντίστοιχα για την πόλη), παρουσιάζεται αναλυτικά στους πίνακες ΙΙΙ και ΙV.

Όπως βλέπουμε, τα κτίρια που χρησιμοποιούνται αμιγώς η κατά πρώτη χρήση ως κατοικίες αποτελούν το 82,67% του συνόλου. Ένα ποσοστό 2,8% περίπου χρησιμοποιείται για να στεγάσει καταστήματα και γραφεία.

Επιπρόσθετα, στην πόλη υπάρχουν 27 εργοστάσια και εργαστήρια (ποσοστό 0,7%), 11 σχολεία, 11 εκκλησίες η μοναστήρια, 9 ξενοδοχεία, 6 σταθμοί αυτοκινήτων και 2 νοσοκομεία. Στους πίνακες δίνονται στοιχεία για την Ναυπακτία και για το νομό.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ
Αποκλειστική χρήση κτιρίων (1991)

Σύνολο κτιρίων μικτής χρήσης	κατοικίες	Εκκλησίες Μοναστήρια	Ξενοδοχεία	Εργοστάσια Εργαστήρια
ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ				
3536	2876	11	3	24
100%	81.3%	0.3%	0.1%	0.7%
ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ				
14319	11175	292	13	65
100%	78.1%	2.0%	0.1%	0.5%
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ				
85009	65224	1082	47	620
100%	76.7%	1.3%	0.1%	0.7%

Σχολικά κτίρια	Καταστήματα γραφεία	Σταθμοί αυτοκινήτων, Parking	Νοσοκομεία Κλινικές κ.λπ.	Άλλες χρήσεις
ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ				
11	73	6	2	530
0.3%	2.1%	0.2%	0.1%	15.0%
ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ				
85	205	7	4	2473
0.6%	1.4%	-	-	17.3%
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ				
502	2104	45	37	15348
0.6%	2.5%	0.1%	-	18.0%

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ IV
Μικτή χρήση κτιρίων (1991)

Σύνολο κτιρίων μικτής χρήσης	κατοικίες	Εκκλησίες Μοναστήρια	Ξενοδοχεία	Εργοστάσια Εργαστήρια
ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ				
588	533	-	6	3
100%	90.7%	-	1%	0.5%
ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ				
978	829	-	8	5
100%	91.2%	-	0.8%	0.5%
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ				
10063	9504	4	27	37
100%	94.5%	-	0.3%	0.4%

Σχολικά κτίρια	Καταστήματα γραφεία	Σταθμοί αυτοκινήτων, Parking	Νοσοκομεία Κλινικές κ.λπ.	Άλλες χρήσεις
ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ				
-	42	-	-	4
-	7.1%	-	-	0.7%
ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ				
1	64	-	-	8
0.1%	6.6%	-	-	0.8%
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ				
22	393	3	5	68
0.2%	3.9%	-	-	0.7%

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.

7.2 Χρήσεις Γης – Τάσεις Χρήσεων Γης

7.2.1 Ευρύτερη Περιοχή

Η καλλιεργήσιμη γη της περιοχής μοιράζεται ανάμεσα στην Παλαιοπαναγιά και στην πεδιάδα του Μόρνου. Από αυτή, μόνο ένα ποσοστό 50% περίπου, αρδεύεται γεγονός που έχει επιπτώσεις στην παραγωγικότητα της.

Χωροθετημένη βιομηχανική ζώνη δεν υπάρχει αλλά ούτε και μεγάλες βιομηχανίες. Οι λίγες που υπάρχουν βρίσκονται στην περιοχή του Μολύκρειου.

Οι βιοτεχνίες του οικισμού και της περιοχής είναι διάσπαρτες κυρίως στους βασικούς άξονες δημιουργώντας συχνά όχληση στους γύρω κατοίκους. Το μεγαλύτερο ποσοστό τους πάντως, βρίσκεται πάνω στον κεντρικό άξονα του οικισμού στα ανατολικά. Μεγάλα τμήματα της ευρύτερης περιοχής είναι δασικές εκτάσεις και βοσκότοποι.

Σχετικά με τις τάσεις στις χρήσεις γης, επισημαίνεται η επέκταση της κατοικίας σε περιοχές γεωργικής γης (Ξηροπήγαδο – Στενό), καθώς και κατά μήκος του κεντρικού άξονα, ανατολικά και δυτικά. Η ίδια τάση εμφανίζεται και στην Παλαιοπαναγιά, με πολύ μεγαλύτερες όμως διαστάσεις τόσο όσο για να χαρακτηρίζεται σαν αλλαγή χρήσης.

7.2.2 Οικισμός

Στον οικισμό, δεν υπάρχει σαφής χωροθέτηση ζωνών χρήσεων γης. Σαν διακεκριμένη ζώνη μπορούμε να θεωρήσουμε μόνο την αμιγή κατοικία στην περιοχή του Βεζύρ-τζαμί (Κάστρο). Οι υπόλοιπες περιοχές της πόλης θεωρούνται σαν γενική κατοικία.

Στα όρια του σχεδίου πόλεως του 1982 υπάρχουν μεγάλες άχτιστες περιοχές.

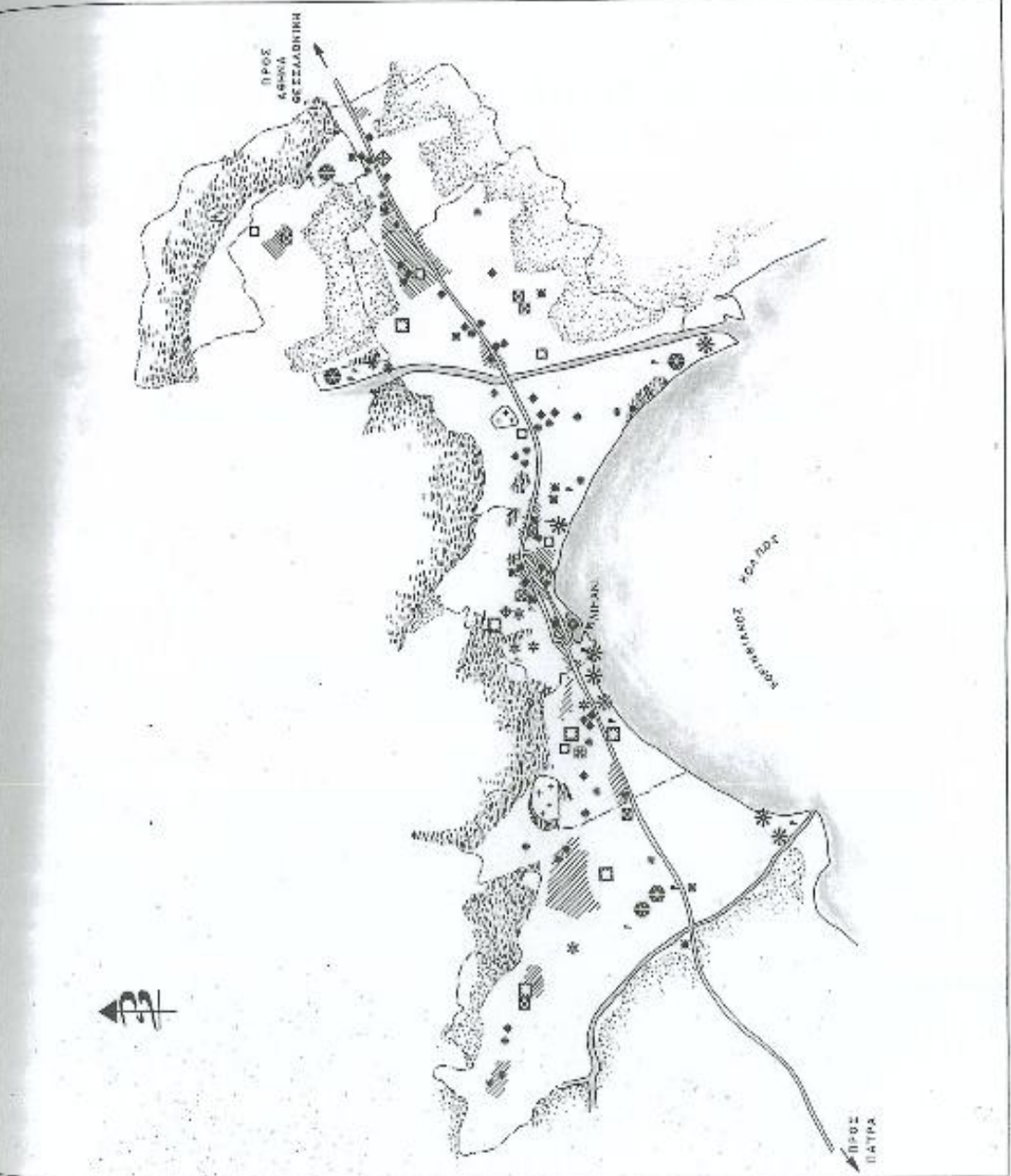
Παρατηρούμε έντονες τάσεις αλλαγής χρήσης από γεωργική γη σε περιοχή α' ή β' κατοικίας δυτικά του οικισμού (περιοχή Παλαιοπαναγιάς) με παράλληλη κατάτμηση και αύξηση τιμών πάνω

στο οδικό δίκτυο. Στις παραλιακές περιοχές παρατηρείται τάση επέκτασης χρήσης τουρισμού αναψυχής.

Τάση επέκτασης των χρήσεων τουρισμού και αναψυχής της Ψανής και του Γριμπόβου παρατηρείται προς το εσωτερικό.

Τάση επέκτασης των κεντρικών εξυπηρετήσεων της πόλης παρατηρείται προς τα δυτικά επί της κεντρικής αρτηρίας – Εθνικής οδού-Μεσολογγίου, στην Ψανή. Αντίθετα στον ανατολικό άξονα προς Ξηροπήγαδο παρατηρείται τάση επέκτασης της βιοτεχνίας, ενώ έντονες τάσεις οικιστικής επέκτασης α' κατοικία παρατηρείται βόρεια του Ξηροπήγαδου και λιγότερες νότια.

Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι δεν έχει οριστεί γραμμή αιγιαλού παρά μόνο σε ελάχιστα τμήματα. Συγκεκριμένα, επί συνολικού αναπτύγματος παράλιας 6.700 περίπου μέτρων εκτός σχεδίου και εντός εμπλεκόμενων Ο.Τ.Α. έχει οριστεί ζώνη αιγιαλού μόνο σε μήκος 1600μ. περίπου.

3 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ 1984

- ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΑΥΤΟΦΕΡΕΣ ΟΔΟΙ
 - ΤΟΠΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΔΕΣΕΩΣ - ΓΕΩΡΓΙΑΣ
 - ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ
 - ΜΕΧΑΝΟΤΕΧΝΙΟ
 - ΠΡΟΣΚΟΙΑ
 - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
 - ΑΒΑΝΤΙΚΕΣ ΣΦΡΑΓΙΣΤΑΣΕΙΣ
 - ΠΟΛΥΤΕΛΕΣ ΑΥΤΟΦΕΡΕΙΣ
 - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΑΝΑΨΥΧΗ
 - ΠΕΡΙΒΑΛΛΗ
 - ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
 - ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΓΗ
 - ΠΕΡΙΚΛΙΤΙΚΟ ΠΡΑΣΙΝΟ
 - ΑΓΙΟΣ ΠΙΛΙΝΟ - ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ
 - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΡΕΛΤΗΡΙΟ ΟΧΛΙΑΚΩΝ
 - ΤΡΕΦΗ ΑΓΡΟΚΟΜΗΣ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΗΝΑΙΩΝ
 - ΤΕΧΝΗ ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΟΥ
 - ΑΥΤΟΦΕΡΕΙΕΣ & ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ
- Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΗΝΤΕΡ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΩΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΑΣΙΟ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΩΝ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ
- ΖΩΤΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
- ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1988

Στην προηγούμενη σελίδα 53, **Εικόνα 36. Χάρτης «Χρήσεις γης στο δήμο της Ναυπάκτου 1984»**

7.3 Θεσμικό Πλαίσιο

Η πόλη της Ναυπάκτου απέκτησε ρυμοτομικό σχέδιο αρχικά το 1838 με Β.Δ/γμα (7/19 -1- 1838). Το σχέδιο αυτό περιλάμβανε την περιοχή του λιμανιού και επεκτεινόταν βόρεια έως την περιοχή του ιστορικού κάστρου. Το 1937 το ρυμοτομικό σχέδιο επεκτάθηκε σημαντικότερα καταλαμβάνοντας ολόκληρη την πεδινή έκταση κάτω από τις μεγάλες κλίσεις και από τον χείμαρρο Λαγκαδούλα (δυτικά) έως τον χείμαρρο Σκά (ανατολικά). Με το σχέδιο αυτό (ΦΕΚ 253 /Α/1937) διακρίνονται δυο τομείς (Α και Β) στην πόλη, όπου καθορίζονται διαφορετικές αρτιότητες οικοπέδων.

Στη συνέχεια και μετά από μικρή επέκταση του σχεδίου κατά 4 οικοδομικά τετράγωνα, στην περιοχή Εβραιόλακκα το 1955 (ΦΕΚ/Δ 55) καθορίστηκαν το 1976 9ΦΕΚ 235 /Α/ 24-10-76) στην έκταση του ρυμοτομικού σχεδίου τομείς όρων και περιορισμών δόμησης.

Το 1973 με την υπ'αριθμόν Φ31/51494/3888/73 (ΦΕΚ 1486/Β/73) απόφαση του ΥΠΠΟ χαρακτηρίστηκε ως ιστορικός τόπος και τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους «η εντός των ορίων της πόλης της Ναυπάκτου περιοχή».

Το σχέδιο πόλης επεκτάθηκε ξανά το 1978 (ΦΕΚ 153/Δ/78) καταλαμβάνοντας αραιοδομημένες και αδόμητες περιοχές προς τα ανατολικά, δυτικά και βορειοδυτικά της πόλης και διακρίθηκαν τομείς όρων δόμησης.

Τέλος μικρή, σχετικά γραμμική επέκταση σχεδίου έγινε σε περιοχή αυθαίρετων το 1980 (ΦΕΚ 618/Δ/80) στη βόρεια πλευρά της πόλης σε περιοχή με μεγάλες κλίσεις.

Με το από 13-11-78 Π.Δ. (ΦΕΚ 594/Δ/78) καθορίστηκαν όροι και περιορισμοί στη δόμηση για όλους τους χαρακτηριζόμενους σαν παραδοσιακούς οικισμούς στη χώρα, ανάμεσα στους οποίους περιλαμβάνονταν και η Ναύπακτος. Για την Ναύπακτο όμως, για την

οποία ίσχυε ειδικό Π.Δ/γμα εξακολούθησαν να εφαρμόζονται οι όροι και περιορισμοί που είχαν επιβληθεί με αυτό.

ΙΣΧΥΟΝΤΕΣ ΟΡΟΙ ΔΟΜΗΣΗΣ					
{Σύμφωνα με το από 20-7-76 Π.Δ/γμα (ΦΕΚ 235/4-8-76)}					
ΤΟΜΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΛΥΨΗΣ	ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ	ΕΠΙΤΡΕΠ. ΑΡ.ΟΡΟΦΩΝ	ΟΙΚΟΔ. ΣΥΣΤΗΜ	Σ.Δ.
A-A1	60%	7.5 μ.	2	ΠΤΕΡΥΓΩΝ	1.2
A2	60%		2	ΠΤΕΡΥΓΩΝ	1.2
B-B1		10 μ.	3	ΣΥΝΕΧΕΣ	2.1
B2		10 μ.	3	ΣΥΝΕΧΕΣ	2.1
Γ-Γ1			4	ΣΥΝΕΧΕΣ	2.4

Η υποχρεωτική στέγη δεν συνυπολογίζεται. Επιβάλλονται μορφολογικοί περιορισμοί.

Πλην όμως το συμβούλιο της επικρατείας με την υπ' αριθμόν 284/92 απόφαση του ενέκρινε ότι είναι παράνομη η εφαρμογή των όρων και περιορισμό δόμησης της Ναυπάκτου που θεσπίστηκαν το 1976 και όχι των όρων και περιορισμών δόμησης που διέπουν όλους τους οικισμούς τους χαρακτηρισθέντες με το από 19-10-78 προεδρικό διάταγμα ως «παραδοσιακοί οικισμοί».

Εξετάζοντας γενικά τα καθοριζόμενα από τα Π. Διατάγματα και την εφαρμογή τους για την πόλη της Ναυπάκτου, παρατηρούμε τα εξής:

1. Μορφολογικοί περιορισμοί προβλέπονται μόνο σε μικρής έκτασης περιοχή που περιλαμβάνει το λιμάνι και το ιστορικό φρούριο. Οι περιορισμοί αυτοί αφορούν τη στέγαση και τα λοιπά στοιχεία όψης των κτιρίων καθώς και την διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου αυτών. Επίσης προβλέπονται δεσμεύσεις για τον τρόπο επισκευής παλαιάς οικοδομής ή προσθήκης σε αυτή ή κατεδάφιση της για ανέγερση νέας.

Εικόνα 37. Το αισθητικό πρόβλημα που δημιουργείται από την έλλειψη στεγών.

2. Η κατανομή των διαφόρων τομέων όρων δόμησης μέσα στην πόλη παρουσιάζεται ανορθόδοξη και αναιτιολόγητη. Ζώνες με υψηλά και μεγάλα κτίρια παρεμβάλλονται ανάμεσα σε περιοχές με πολύ μικρότερα σε όγκο κτίρια. Η όλη δε αυτή εικόνα αντίφασης, στην πόλη, δεν φαίνεται να έχει προκύψει εξυπηρετώντας κάποια λογική, όπως θα μπορούσαν να είναι για παράδειγμα η ανάδειξη παραδοσιακών τμημάτων του οικισμού, θέες προς το κάστρο, οι κλίσεις του εδάφους κ.τ.λ.

Εικόνα 38. Το πρόβλημα της νέας δόμησης όταν παρεμβάλλεται ένα κτίριο με μεγαλύτερο ύψος ανάμεσα σε κτίρια με χαμηλότερο ύψος.

3. Στη ζώνη που περιβάλλει το λιμάνι και το ιστορικό φρούριο ισχύουν πολύ υψηλοί όροι δόμησης, δηλαδή 2,4 και 4 όροφοι (με κλίσεις του εδάφους προκύπτουν και 5 όροφα κτίρια). Οι τομείς αυτοί περιλαμβάνουν και κεντρικά σημεία του παραδοσιακού πυρήνα του οικισμού όπως την γειτονιά του κέντρου. Έτσι η ζώνη αυτή δημιουργεί τείχος-φράγμα γύρω από το φρούριο και το λιμάνι και καταστρέφει τις θέες προς αυτά, αντί να συμβάλλει στη συνοδεία και ανάδειξη των ιστορικών – παραδοσιακών αυτών σημείων των οικισμών.

Εικόνα 39. Το κτίριο είναι ασύμβατο λόγω κλίμακας. Είναι χτισμένο στο ανατολικό όριο του οικισμού με αποτέλεσμα να κλείνει τη θέα.

Αξιόλογα δε κτίρια που εμπíπτουν στους τομείς αυτούς (που διαθέτουν υψηλό συντελεστή δόμησης) κατεδαφίζονται το ένα μετά το άλλο αφού ο υψηλός συντελεστής αποτελεί ισχυρό οικονομικό κίνητρο για τους ιδιοκτήτες τους .

Σε ότι αφορά την εφαρμογή των ρυμοτομικών σχεδίων παρατηρείται ότι για την περιοχή που περιλαμβάνεται στο σχέδιο του 1937 το ισχύον ρυμοτομικό έχει εφαρμοστεί στο μεγαλύτερο μέρος του σε μόνη εξαίρεση την περιοχή του Κάστρου όπου οι κλίσεις του εδάφους καθιστούν αδύνατη την εφαρμογή του.

Από την μελέτη του ΓΠΣ προτείνεται ο καθορισμός «ζώνης προστασίας αρχιτεκτονικών συνόλων παραδοσιακής κληρονομιάς» χωρίς όμως αυτή να έχει θεσμοθετηθεί με σχετική απόφαση του υπουργού.

0 100 200
K.M. PROPOSIOMENO APO ΣΧΗΜΑΤΟΣ
K.X. 1/25000 THE C.I.L.

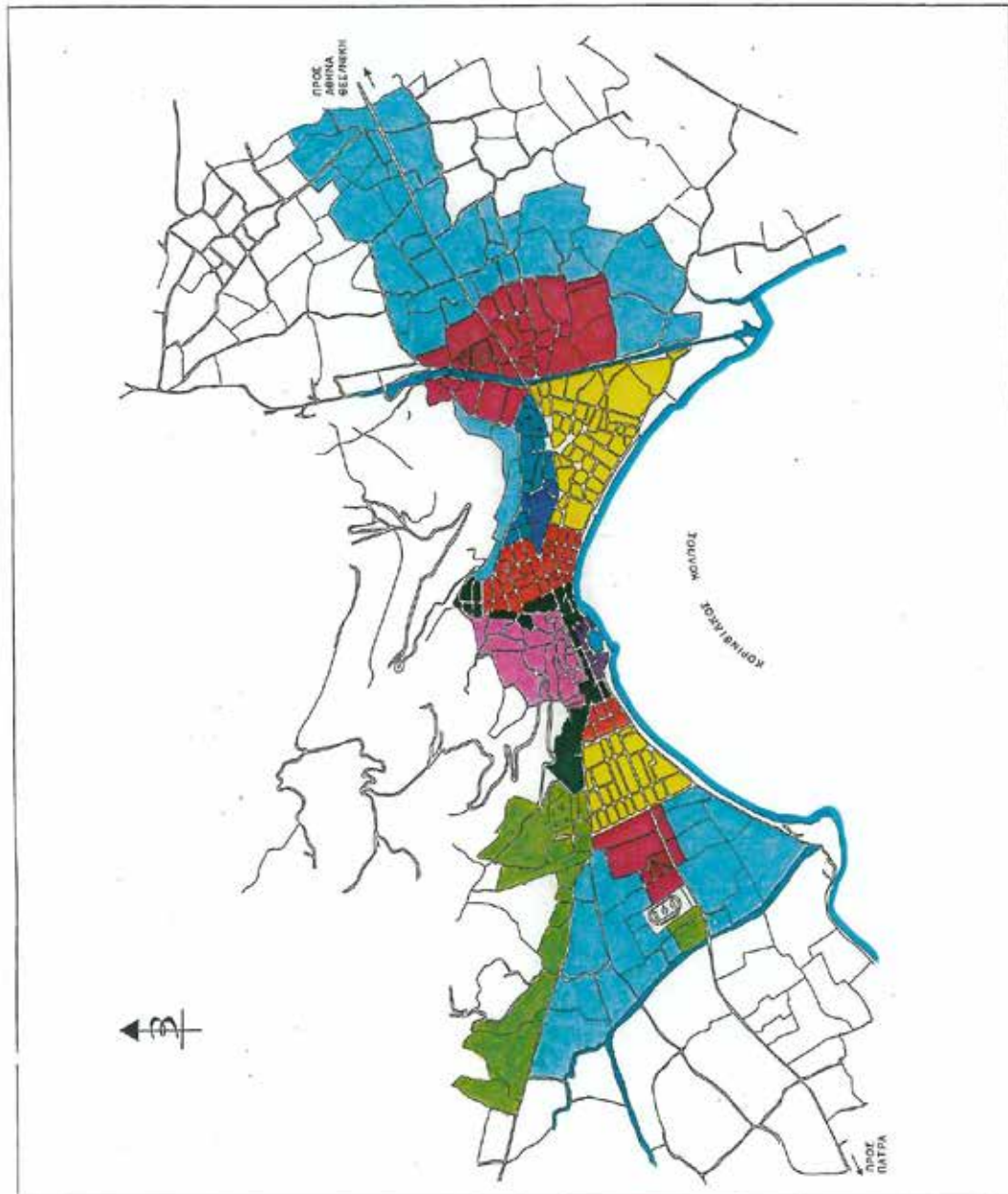
4 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΟΜΗΣΗΣ

●	ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ : ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΚΑΛΥΨΗ : 60 % ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΟ ΎΨΟΣ : 7,50 μ. ΕΥΚΤΕΛΕΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗ : 1.2.
●	ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ : ΕΥΚΤΕΛΕΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΚΑΛΥΨΗ : 60 % ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΟ ΎΨΟΣ : 10,00 μ. ΕΥΚΤΕΛΕΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗ : 2.1.
●	ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ : ΕΥΚΤΕΛΕΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΚΑΛΥΨΗ : 60 % ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΟ ΎΨΟΣ : 10,00 μ. ΕΥΚΤΕΛΕΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗ : 2.4.
●	ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ : ΕΥΚΤΕΛΕΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΚΑΛΥΨΗ : 60 % ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΟ ΎΨΟΣ : 10,00 μ. ΕΥΚΤΕΛΕΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗ : 1.2.
●	ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ : ΕΥΚΤΕΛΕΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΚΑΛΥΨΗ : 60 % ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΟ ΎΨΟΣ : 10,00 μ. ΕΥΚΤΕΛΕΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗ : 1.2.
●	ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ : ΕΥΚΤΕΛΕΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΚΑΛΥΨΗ : 40 % ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΟ ΎΨΟΣ : 15,00 μ. ΕΥΚΤΕΛΕΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗ : 0.8.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΡΕΛΕΓΜΕΝΟ ΟΙΚΙΣΜΟΣ
ΤΡΗΣΙΝ ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΝ
ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΟΝ ΎΨΟΣ ΚΑΙ ΕΥΚΤΕΛΕΣΤΗΝ
ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗΝ ΨΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑΝ

Η ΣΧΗΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΤΟΝ ΔΟΜΟΝ
ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗΝ ΤΟΥ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ
Η ΔΕ ΠΡΩΤΗ ΤΩΝ ΝΑΥΤΑΚΤΩΝ

ΖΙΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1978

Στην προηγούμενη σελίδα 59, **Εικόνα 40. Χάρτης «Νομικό πλαίσιο δόμησης στο δήμο Ναυπάκτου»**

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΟΡΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΑΥΠΑΚΤΟ					
ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΛΥΨΗΣ	ΕΠΙΤΡΕΠ. ΥΨΟΣ	ΟΡΟΦΟΙ	Σ.Δ.
A-A1	πτερύγων	60%	7,50μ	2	1,2
B1	συνεχές	70%	10,00μ	3	2,1
A2	πτερύγων	60%	7,50μ	2	1,2
B2	συνεχές	70%	10,00μ	3	2,1
Γ-Γ1	συνεχές	70%	10,00μ	4	2,4
Δ	συνεχές	60%	10,00μ	3	1,2
Δ1	συνεχές	60%	10,00μ	2	1,2
Δ1α	συνεχές	60%	10,00μ	2	1,2
E	πτερύγων	40%	15,00μ	2	0,8

ΠΗΓΗ: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

8. Αρχιτεκτονική περιγραφή του φρουρίου και του ιστορικού κέντρου και εξέταση του παραδοσιακού τμήματος της Ναυπάκτου.

8.1. Θέση και περιγραφή του φρουρίου

Το Κάστρο της Ναυπάκτου είναι ένα απ' τα πλέον καλοδιατηρημένα παραδείγματα φρουριακής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, ίσως και στην Ευρώπη. Χτισμένο στον λόφο πάνω απ' την πόλη, το Κάστρο της Ναυπάκτου δελέασε κάθε τύπου και διαθέσεων λαούς να το αποκτήσουν. Έλληνες, Τούρκοι, Ενετοί, Άγγλοι, πειρατές κ.α. το χρησιμοποίησαν σαν ορμητήριό τους,

βάζοντας ο καθένας και τη δική του σφραγίδα στην σημερινή εικόνα.

Τη σημερινή του γενική μορφή την οφείλει στους Ενετούς που έχτισαν πάνω στην αρχαία οχύρωση, ενώ οι υπόλοιποι «ιδιοκτήτες» προσθέσανε τη δική τους κουλτούρα.

Εικόνα 41. Η θέα από το Κάστρο είναι παραπάνω από επιβλητική (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, Τερατοθήκη: Το Κάστρο της Ναυπάκτου).

Δύο βραχίονες που ακολουθούν την κλίση του εδάφους, κατεβαίνουν από την κορυφή του λόφου, ο ένας ανατολικά και ο άλλος δυτικά και κοντά στη θάλασσα κάμπτονται

και κλείνουν την είσοδο του λιμανιού. Τέσσερα εγκάρσια τείχη ενώνουν τους δύο αυτούς βραχίονες και σχηματίζουν πέντε διαζώματα. Η οχύρωση στο Κάστρο της Ναυπάκτου ενισχύεται με πύργους κυκλικούς και τετράγωνους.

Ο χώρος του Κάστρου της Ναυπάκτου, όμως, δεν έχει ανασκαφεί συστηματικά. Ωστόσο, το Κάστρο εντάχθηκε στο πρόγραμμα «Κάστρων περίπλους» του Υπουργείου Πολιτισμού,

και 3 σχεδόν εκ. ευρώ δαπανήθηκαν για τη «χάρη». Εργασίες υποστήριξης, νέος φωτισμός, νέα πλακόστρωτα, καινούργια κτήρια και ανάπλαση των υπαρχόντων, μερικά παγκάκια για να ξαποστάσεις, κάδοι απορριμμάτων σε καίρια σημεία, κάγκελα σε επικίνδυνα σημεία είναι μερικά απ' τα έργα.

Ανηφορίζοντας τα πλακόστρωτα δρομάκια της πόλης και μπαίνοντας απ' το ένα διάζωμα του στο άλλο, έχεις την αίσθηση ότι θα εμφανιστεί ξάφνου μπροστά σου ένας μονόφθαλμος ηλιοκαμένος πειρατής κουνώντας σου απειλητικά το γάντζο στο χέρι του. Η δε θέα από το Κάστρο της Ναυπάκτου είναι παραπάνω από επιβλητική.

Όλη η είσοδος του Κορινθιακού κόλπου στο πιάτο σου.

Προσθέστε και τον εξαιρετικό νυχτερινό φωτισμό της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου και το πάζλ της θέας ολοκληρώνεται αριστουργηματικά.

Εικόνα 42. Η γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου φωτισμένη. (προέλευση διαδικτυακό σύστημα, γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου φωτογραφίες).

8.2 Αρχιτεκτονική τυπολογία του ιστορικού κέντρου της πόλης.

Παρατηρούμε 3 τύπους σπιτιών: Τα **λαϊκά**, τα **νεοκλασικά** και τα **λαϊκά-αστικά**.

ΛΑΪΚΑ: Με τον όρο *λαϊκά* χαρακτηρίζουμε τα σπίτια που προήλθαν από τους ανώνυμους λαϊκούς τεχνίτες με βάση τους παραδοσιακούς τρόπους δόμησης και διαρρύθμισης.

Συναντώνται κυρίως στο δεύτερο διάζωμα, και λιγότερο στο πρώτο διάζωμα. Ο τύπος του λαϊκού σπιτιού που επικρατεί είναι κυρίως του δίχωρου με δυο ισοδύναμα δωμάτια που επικοινωνούν άλλοτε με κοινή πόρτα και άλλοτε με εσωτερικό διάδρομο.

Σε ορισμένες περιπτώσεις έχουμε τρία δωμάτια σε παράταξη. Το επιπλέον δωμάτιο προέρχεται τότε από μεταγενέστερη προσθήκη. Τα βοηθητικά μέρη του σπιτιού, όπως κουζίνα και λουτρό βρίσκονται ενσωματωμένα με το σπίτι η συνήθως το λουτρό είναι ανεξάρτητο σε μια γωνία της αυλής.

Εικόνα 43.

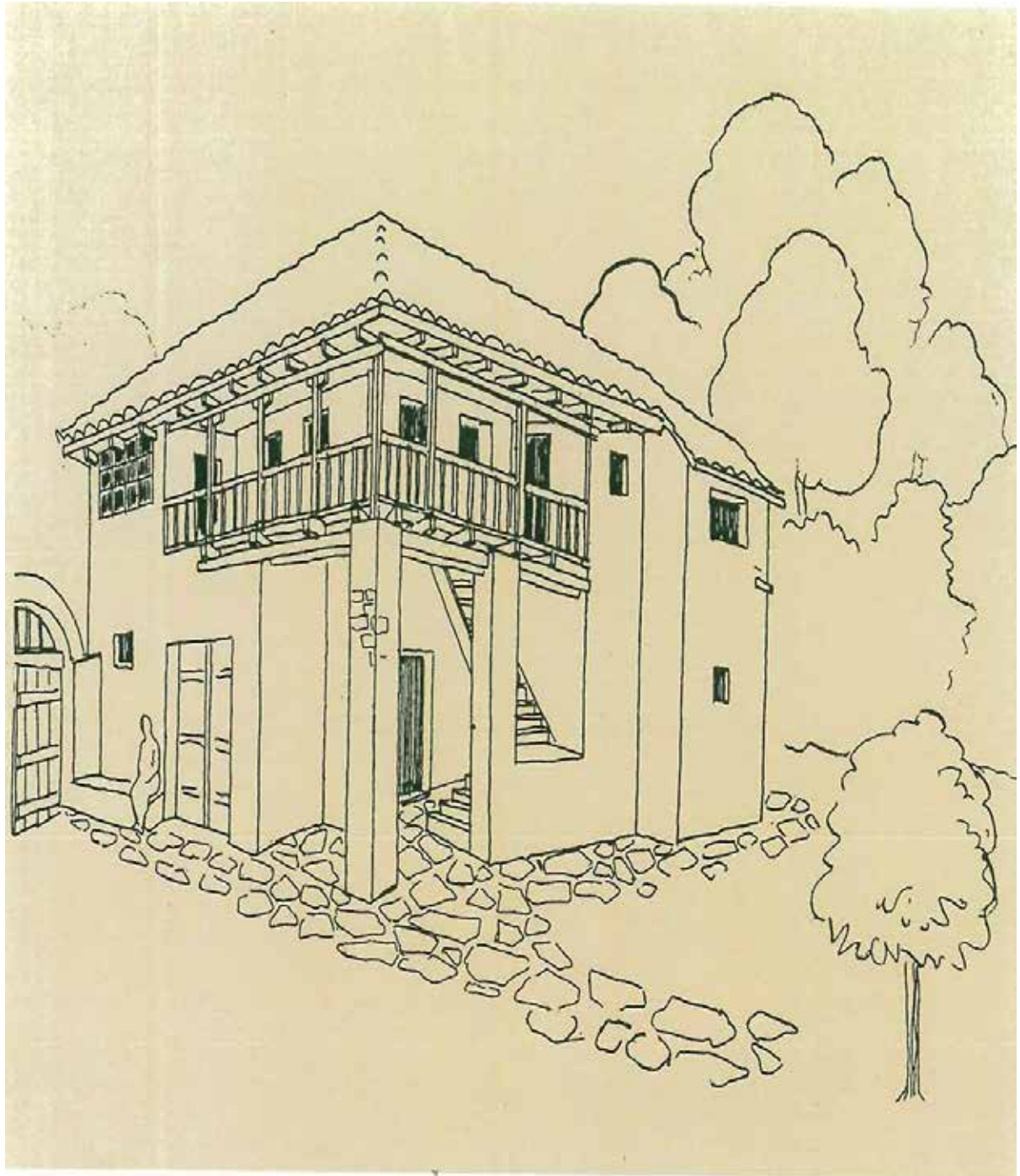
Εικόνα 44.

Εικόνα 45.

Εικόνα 46.

Εικόνα 47. Λαϊκή κατοικία από τον Πλάτανο Ναυπακτίας. Σχέδιο του αρχιτέκτονα Πάνου-Νικολή Τζελεπή από το βιβλίο του με τίτλο «Λαϊκή Ελληνική Αρχιτεκτονική» εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1977.

ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΑ: Τα νεοκλασικά σπίτια συναντώνται στο πρώτο διάζωμα της Καστροπόλης και κατά κανόνα (με κάποιες εξαιρέσεις) ακολουθούν έναν άξονα ανάπτυξης κάθετο στο δρόμο, λόγω της μικρής πρόσοψης που έχουν με το μαγαζί στο ισόγειο και την κατοικία στον όροφο. Οι αυλές που είναι εσωτερικές, τοποθετούνται πίσω και έχουν βοηθητικό χαρακτήρα τις περισσότερες φορές. Η προσπέλαση στον όροφο γίνεται από εσωτερική ξύλινη σκάλα τοποθετημένη στην άκρη σε επαφή με τον πλαϊνό τοίχο. Η σκάλα καταλήγει στον όροφο σε ένα περίπου ορθογωνικό χώρο – διάδρομο με τον οποίο επικοινωνούν τα εκατέρωθεν δωμάτια.

Τα κουφώματα είναι ξύλινα ταμπλαδωτά ή καρφωτά. Σε αρκετά σπίτια πάνω από τα υπέρθυρα και τα πρέκια των παραθύρων δημιουργούνται ανακουφιστικά τόξα για να μην καταπονείται το ξύλινο πρέκι.

Ο κύριος φωτισμός γίνεται από τα παράθυρα. Εάν ένας εσωτερικός χώρος είναι σκοτεινός τότε φωτίζεται από την οροφή με φεγγίτη.

Επίσης ο φωτισμός και ο αερισμός του εσωτερικού του σπιτιού επιτυγχάνεται σε ορισμένες περιπτώσεις με τα εσωτερικά παράθυρα.

Εικόνα 48.

Εικόνα 49.

Εικόνα 50.

Εικόνα 51.

Εικόνα 52.

ΛΑΪΚΑ- ΑΣΤΙΚΑ: Συναντώνται στο πρώτο διάζωμα της Καστροπόλης είναι κάθετα τοποθετημένα κατά μήκος των δρόμων και έχουν στενό μέτωπο. Δανείζονται στοιχεία της λαϊκής και της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής και χαρακτηρίζονται από τα απλοποιημένα μορφολογικά στοιχεία των όψεων. Είναι πάντα διώροφα, με το ισόγειο να χρησιμοποιείται συνήθως για μαγαζί. Η προσπέλαση στον όροφο γίνεται με εσωτερική ξύλινη σκάλα όπως στα νεοκλασικά, αλλά και με εξωτερική πέτρινη σκάλα όταν το έδαφος έχει κλίση.

Οι εξωτερικοί τοίχοι είναι από λιθοδομή, ενώ οι στέγες είναι δίριχτες ή τετράριχτες με βυζαντινά κεραμίδια.

Ο φωτισμός επιτυγχάνεται από τα παράθυρα ή τις πόρτες, οι δε εσωτερικοί χώροι αρκετές φορές φωτίζονται με φεγγίτες ή εσωτερικά παράθυρα.

Εικόνα 53.

Εικόνα 54.

Εικόνα 55.

Εικόνα 56.

Εικόνα 57.

Για να διατηρηθεί η παραδοσιακή μορφή της πόλης σήμερα εφαρμόζονται μερικοί μορφολογικοί περιορισμοί δόμησης. Στο "ιστορικό κέντρο", δεν επιτρέπεται καμία επέμβαση που να αλλοιώνει το πολεοδομικό σύνολο και στη γύρω αυτού περιοχή επιτρέπεται η δόμηση μόνο μέχρι τρεις ορόφους. Η κάλυψη πρέπει να γίνεται υποχρεωτικά με τετράρριχτη στέγη με βυζαντινά κεραμίδια.

9. Προτάσεις Επέμβασης.

9.1 Προτάσεις του δημοτικού συμβουλίου

Το Δημοτικό Συμβούλιο τις πόλης μετά από συζήτηση και αφού έλαβε υπόψη του την Μελέτη της ΕΠΑ για την φάση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Ναυπάκτου αποφάσισε ομόφωνα τις παρακάτω συμπληρώσεις – τροποποιήσεις - διορθώσεις στην Μελέτη.

1. Για την περιοχή της Παλαιοπαναγιάς

Επειδή η περιοχή της Παλαιοπαναγιάς έχει αναγνωρισθεί σαν οικισμός πριν το 1923 με απόφαση που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 353 τεύχος Δ 2-7-81) αλλά δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία οριοθέτησης και επειδή είναι περιαστικός, παραλιακός και τουριστικά αναπτυσσόμενος οικισμός, ο οποίος ανήκει στα Διοικητικά όρια του Δήμου και προτείνονται τα παρακάτω.

- i. Να χαρακτηριστεί η περιοχή της Παλαιοπαναγιάς ως «πολεοδομική ενότητα».
- ii. Να εντοπιστούν όλοι οι θύλακες που υπάρχουν στην περιοχή αυτή και να οριοθετηθούν.
- iii. Να γίνει ειδική μελέτη πολεοδόμησης της περιοχής.
- iv. Να ζητηθεί από κάθε αρμόδιο φορέα η εξασφάλιση ανάλογης πίστωσης για την σύνταξη της μελέτης πολεοδόμησης μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, γιατί υπάρχει οξύ πρόβλημα ταχείας και άναρχης δόμησης.

2. Περιοχή « Στενού – Ξηρόβρυσης», προτείνονται:

Η οικιστική περιοχή προς τα ανατολικά και πέραν των Διοικητικών ορίων του Δήμου να μεταφερθεί στην περιοχή του «Στενού – Ξηρόβρυσης» όπου θα πρέπει να γίνει και δεύτερο εμπορικό κέντρο γιατί το δυτικό μέρος της πόλης είναι η φυσιολογική επέκταση της Ναυπάκτου και ιδιαίτερα τώρα αφού με την ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου θα δημιουργηθούν μεγάλες ανάγκες για την στέγαση πληθυσμού που θα μετακινηθεί προς το

αναπτυσσόμενο δυτικό μέρος. Με την ισόμερη αυτή ανάπτυξη θα αποσυμφορηθεί από την κυκλοφορία το ιστορικό κέντρο της πόλης. Η περιοχή αυτή να γίνει οικιστική και όχι οικισμός, τα όρια της δε να τα καθορίσει η ΕΠΑ και τα οποία θα πρέπει να φτάνουν μέχρι την επέκταση του σχεδίου που θα γίνει. Στην παραπάνω περιοχή πρέπει να καθοριστεί όριο κατάτμησης το ελάχιστο δυνατό.

3. Στην περιοχή του «**Κάστρου**» εντός των τειχών όπου υπάρχει ρυμοτομικό σχέδιο να εφαρμοστεί η «εν τοις πράγμασι» κατάσταση γιατί η εφαρμογή του σχεδίου πόλεως στην περιοχή αυτή είναι αδύνατη, σε άλλα σημεία έχει εφαρμοστεί και σε άλλα όχι.
4. Να γίνει η κατασκευή της «Μαρίνας» σε ειδικό μέρος το οποίο θα επιλέξουν ειδικοί λιμενολόγοι.
5. Το πλάτος στο παραδοσιακό κέντρο της πόλης να περιοριστεί μόνο στην πραγματική παραδοσιακή πόλη και όχι στην ευρύτερη περιοχή που αναφέρει το Π.Δ.5141 τεύχος Δ 13-11-1987.
6. Ο χώρος που προβλέπεται για κατασκήνωση τσιγγάνων επειδή έχει τουριστική ανάπτυξη να μεταφερθεί ΒΔ της γέφυρας του χειμάρρου «Σκά» περίπου εκεί που βρίσκονται και σήμερα.
7. Να μεταφερθεί σε άλλο σημείο ο χώρος που προβλέπεται για χονδρεμπόριο αφού το οικόπεδο αυτό είναι ιδιόκτητος χώρος που έχει παραχωρηθεί στο Δήμο για αθλητική χρήση από την νεολαία και γενικότερα από τους κατοίκους της περιοχής και των κοινοτήτων Αφροξυλιάς και Μαμουλάδας.
8. Δημιουργία νέου Νεκροταφείου σε άλλη τοποθεσία από την περιοχή «Λυγιά».
9. Να γίνει βιολογικός καθαρισμός των λυμάτων της πόλης στην περιοχή των εκβολών του ποταμού Μόρνου σύμφωνα με τη μελέτη για την αποχέτευση της Ναυπάκτου.
10. Να γίνουν επεκτάσεις του σχεδίου πόλης στις εξής περιοχές:

- i. Στην περιοχή «Λυγιά» του Δήμου να γίνει επέκταση ανατολικά του εργοστασίου Πολύχρονου ώστε να ενοποιηθεί με την προβλεπόμενη επέκταση και εκείνη να επεκταθεί πάλι ανατολικά καλύπτοντας το μικρό θύλακα μεταξύ των δυο οικιστικών σημείων.
 - ii. Στην περιοχή Στενού – Ξηρόβρυσης να γίνει επέκταση η οποία θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και χώρους που περικλείονται κατά μήκος Βαρειάς-Σκυλιπνίχτη-Κόμβος Κ2 της οδού παράκαμψης.
 - iii. Στην περιοχή «Λυγιά» του Δήμου να γίνει επέκταση ανατολικά του εργοστασίου Πολύχρονου ώστε να ενοποιηθεί με την προβλεπόμενη επέκταση και εκείνη να επεκταθεί πάλι ανατολικά καλύπτοντας το μικρό θύλακα μεταξύ των δυο οικιστικών σημείων.
 - iv. Στην περιοχή Στενού – Ξηρόβρυσης να γίνει επέκταση η οποία θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και χώρους που περικλείονται κατά μήκος Βαρειάς-Σκυλιπνίχτη-Κόμβος Κ2 της οδού παράκαμψης.
11. Για την περιοχή Φόσας-Μεγαλομάτας το Νο 10 του Π.Σ.12 που προβλέπεται πράσινο για πολιτιστικές δραστηριότητες να περιοριστεί μόνο στο χώρο του κληροδοτήματος Κοζώνης και των δημοσίων κτιρίων και όχι στις ιδιοκτησίες που υπάρχουν εκεί και είναι ενταγμένες στο σχέδιο πόλης από το 1838.

9.2 Πρόταση για το ιστορικό κέντρο

Η διατήρηση και αναβίωση των οικιστικών συνόλων που υπάρχουν στο περικλειόμενο από τα τείχη τμήμα της πόλης είναι άμεσος στόχος. Ο λόγος που επιτάσσει μια τέτοια ανάγκη κρίνεται η αναγνώριση του συγκεκριμένου οικισμού ως : α) παραδοσιακού με την γενικευμένα

αποδεκτή έννοια του όρου και β) ιστορικού, ως αλληλένδετο τμήμα ενός ευρύτερου ιστορικού περιβάλλοντος μαζί με το ενετικό φρούριο και τις επάλληλες επάλξεις. Η πρόταση προσανατολίζεται προς μια συντηρητική επέμβαση σε αρχιτεκτονική κλίμακα .

Προτείνεται λοιπόν η λειτουργία εμπορικών και τουριστικών καταστημάτων, καθώς και η δημιουργία πόλων έλξης νέων και επισκεπτών. Έτσι με αυτόν τον τρόπο θα αποφευχθεί η χρήση των ισογείων ως κατοικίες που παρατηρείται σε κάποια σημεία και οι χρήσεις αυτές θα καλύπτουν τα ισόγεια αυτά.

Πολύ σημαντικό επίσης είναι η προσπάθεια διατήρησης του χαρακτήρα της περιοχής με αποκατάσταση των όψεων των κτιρίων (χρώμα, μπαλκόνια). Αυτό έγκειται στην αντικατάσταση ορισμένων στοιχείων με παραδοσιακά στοιχεία και την χρήση των κατάλληλων χρωματικών αλλαγών. Επίσης η προσθήκη στεγών εκεί όπου δεν υπάρχουν.

Όσο αναφορά τα εγκαταλειμμένα κτίρια τα οποία είναι ιστορικά κτίρια και ανήκουν στο δημόσιο προτείνεται η αποκατάσταση και συντήρηση αυτών επιδιώκοντας έτσι τη καλύτερη διαμόρφωση του ιστορικού κέντρου της πόλης.

Ένα από τα πολύ βασικά θέματα αλλοίωσης του ιστορικού χαρακτήρα της τοποθεσίας είναι η έντονη χρήση αναψυχής και η αυξητική τάση που παρουσιάζεται στην περιοχή του λιμανιού με την κατάληψη των δημοσίων ελεύθερων χώρων. Προτείνονται λοιπόν οι ακόλουθες λύσεις:

- i. Μείωση αριθμού τραπεζοκαθισμάτων.
- ii. Η ελεγχόμενη χορήγηση άδειας για εκμετάλλευση από τα εστιατόρια, καφενεία και μεζεδοπωλεία.
- iii. Η απομάκρυνση διαφημιστικών πινακίδων.
- iv. Χωροθέτηση περιοχής στάθμευσης.

Εικόνα 58. Κατάληψη δημοσίου χώρου από χρήση αναψυχής.

**ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΤΟΥ
ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΡΥΜΟΤΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΣΤΑ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ**

- Οικ. Τετ. 26.- Γυμνάσιο-Λύκειο
- Οικ. Τετ. 27.- Τεχνική Σχολή
- Οικ. Τετ. 31.- Γυμνάσιο-Λύκειο
- Οικ. Τετ. 33.- Ιαματική Πηγή "Ψανής"
- Οικ. Τετ. 34.- Παπαχαρα. Αίθουσα Δημοτικού Θεάτρου-Ι.Ν. Αγίου Διονυσίου
- Οικ. Τετ. 47.- Πνευματικό Κέντρο Δήμου-Κέντρο Νεότητας
- Οικ. Τετ. 54.- Αρχοντικό Μπότσαρη
- Οικ. Τετ. 73.- Παλιό Τζαμί (Υπ. Πολιτισμού)
- Οικ. Τετ. 78.- Σιδηρόπορτα
- Οικ. Τετ. 81.- Μητροπολ. Ναός Αγ. Δημητρίου
- Οικ. Τετ. 87.- Δημαρχείο
- Οικ. Τετ. 89.- Παπαχαρ. Βιβλιοθήκη
- Οικ. Τετ. 90.- Ειρηνοδικείο-Υγειονομικός Σταθμός
- Οικ. Τετ. 93.- Αρχοντικό Τζαβέλλα
- Οικ. Τετ. 95.- Βρύση Κάστρου
- Οικ. Τετ. 97.- Τζαμί (ερείπια)
- Οικ. Τετ. 100.- Τουρκικό Χαμάμ
- Οικ. Τετ. 123.- Αστυνομικό Τμήμα
- Οικ. Τετ. 151.- Α Δημοτικό Σχολείο
- Οικ. Τετ. 164.- Λόφος Δεξαμενής
- Οικ. Τετ. 165.- Πηγές Νόβα
- Οικ. Τετ. 167.- Ξενοδοχείο "ΞΕΝΙΑ"
- Οικ. Τετ. 171.- Παλιό υδραγωγείο
- Οικ. Τετ. δ.- Δασαρχείο
- Οικ. Τετ. δ.α.- Δημοτικό άλσος-θέατρο-Ναυταθλ. Εγκαταστάσεις
- Οικ. Τετ. δ.σ'.- Β' Δημοτικό Σχολείο

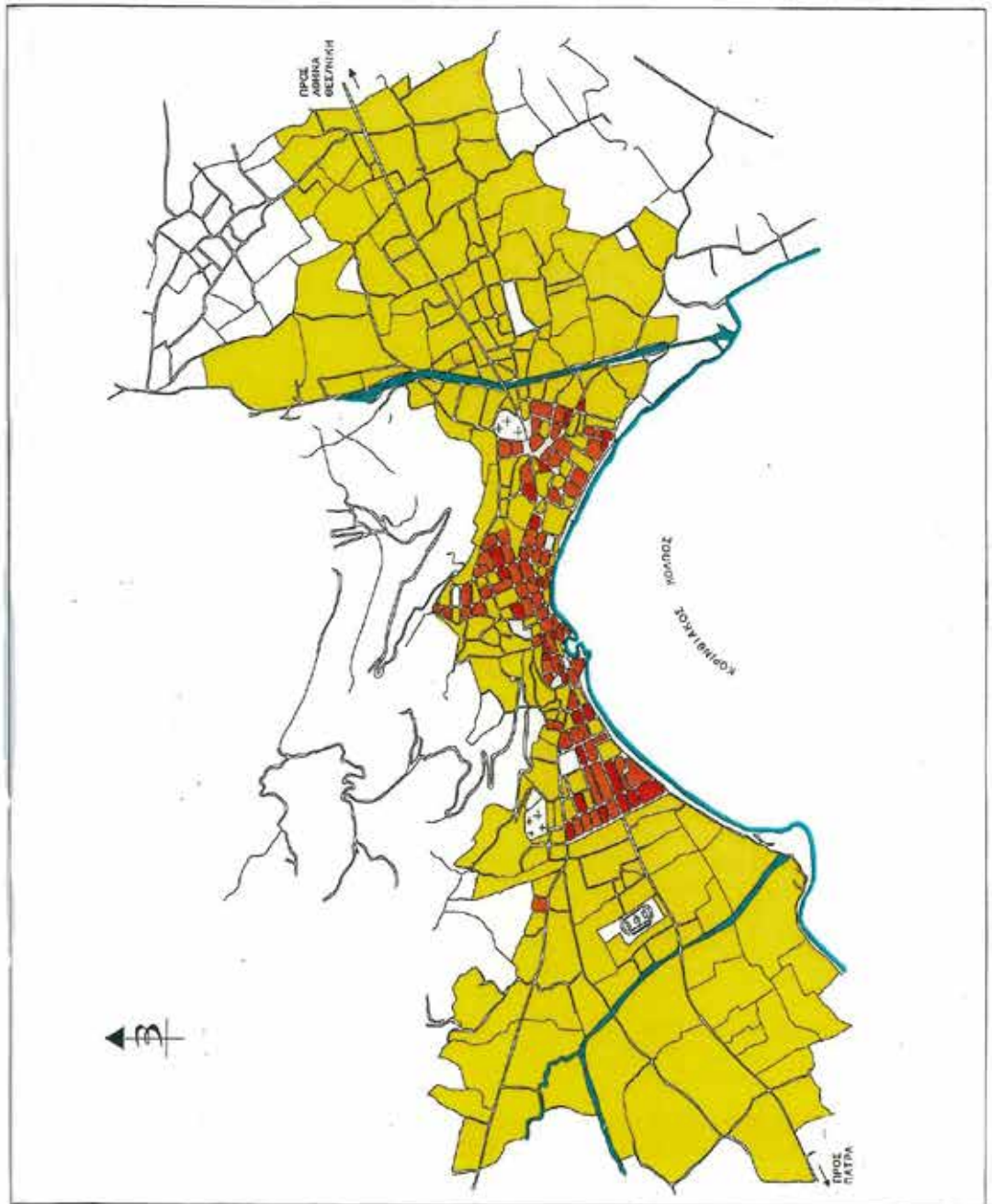
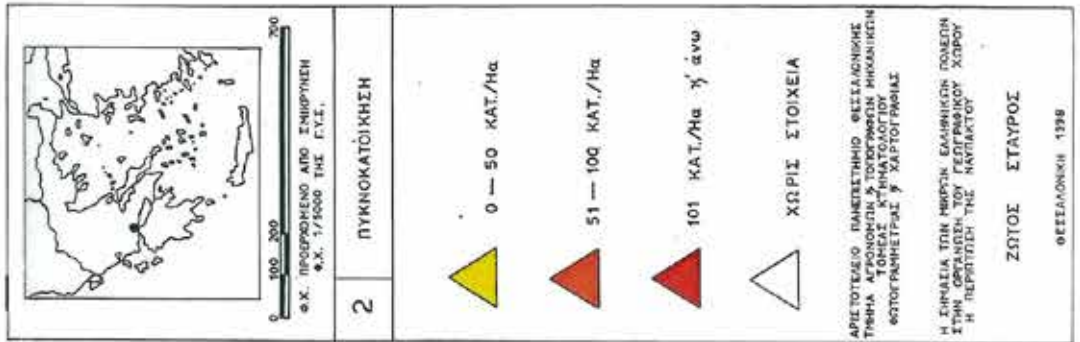
Οικ. Τετ. δ.σ".- Γ' Δημοτικό Σχολείο
Οικ. Τετ. β.- Βρύση Αγάπης (Λατρ. Θεάς Αφροδίτης)
Οικ. Τετ. Πλ.- Πλάζ
Οικ. Τετ. Πψ.- Παραλία "Ψανής"-Οδός Ναυμαχίας Ναυπάκτου 1571
Οικ. Τετ. Πγ.- Παραλία "Γριμπόβου"-οδός Καθόδου Δωριέων
Οικ. Τετ. Πκ.- Πηγές Κεφαλόβρυσου
Οικ. Τετ. Πτζ.- Πλατεία Τζαβέλα
Οικ. Τετ. Πφ.- Πλατεία Φαρμάκη
Οικ. Τετ. Α.Π.- Ι.Ν.Αγ. Παρασκευής
Οικ. Τετ. Β.- Κήπος Νόβα
Οικ. Τετ. Δ.- Λόφος Αγ. Γεωργίου (Νεκροταφείο)
Οικ. Τετ. Ε.- Τσουκάρι
Οικ. Τετ. Ο.- Πλατεία Λιμανιού
Οικ. Τετ. Ρ.- Ρολόι Πόλης
Οικ. Τετ. Φ.- Φαλτσοπόρτι

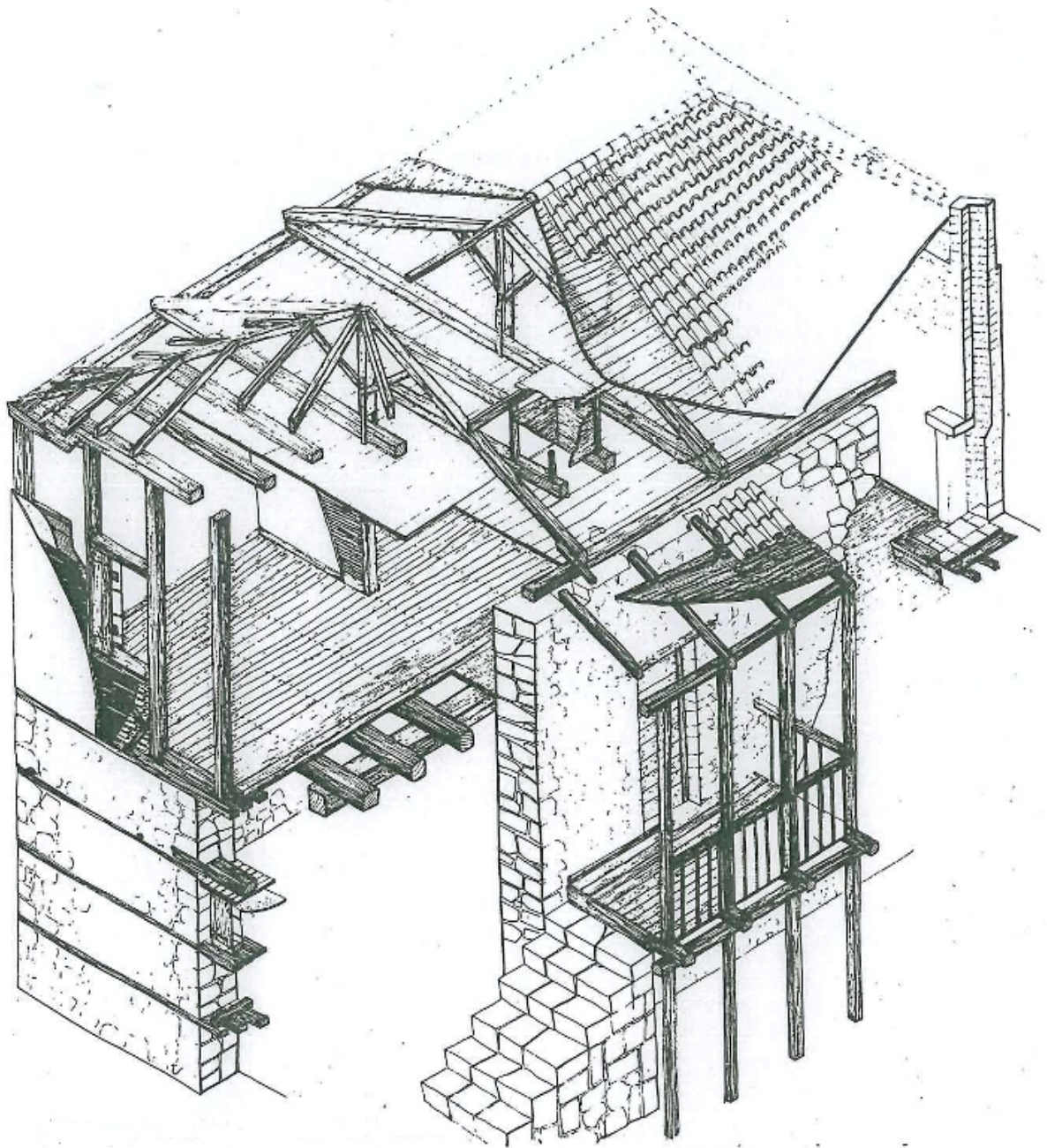

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ
Ο ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΣ

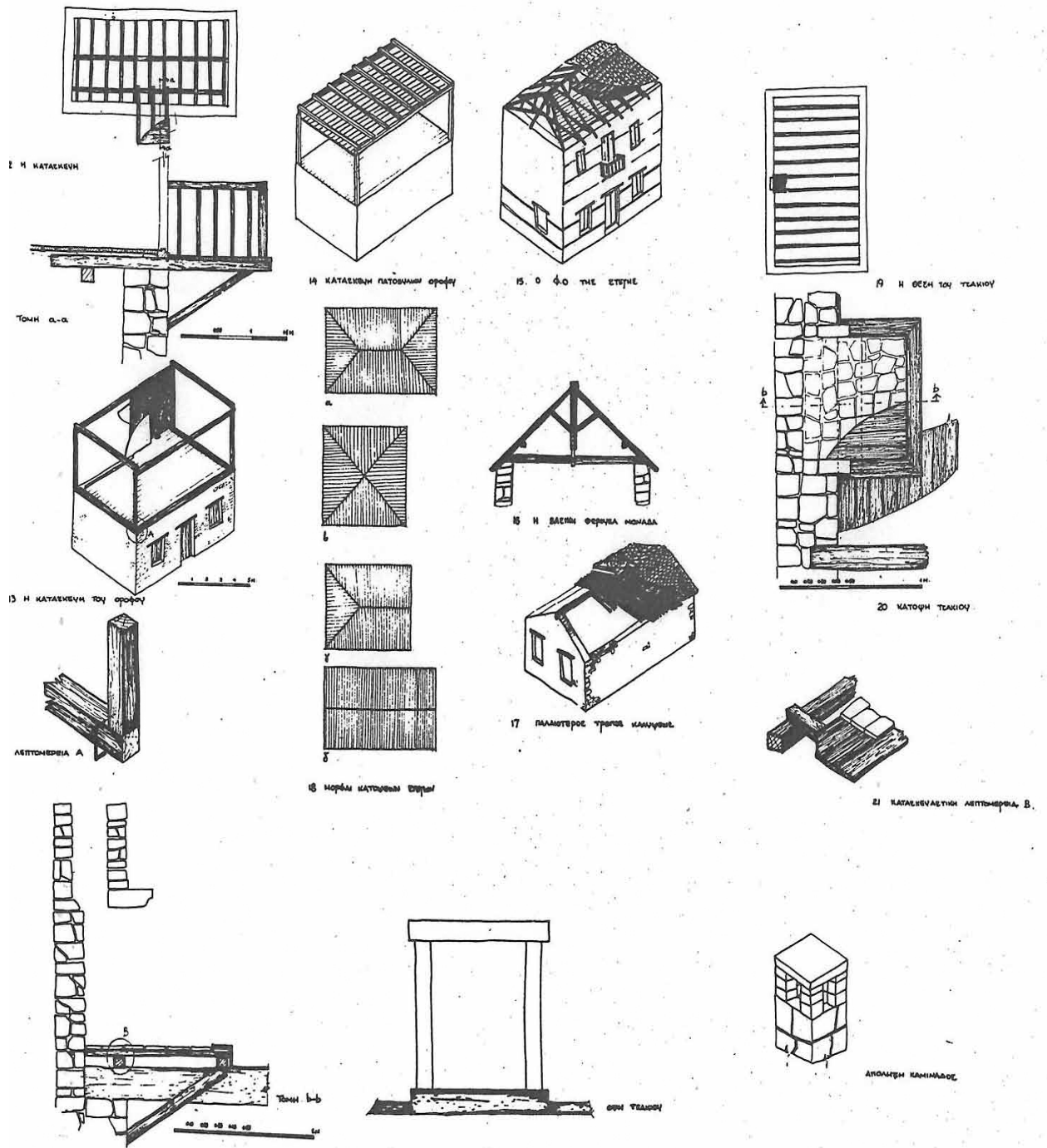
ΧΑΡΤΗΣ
ΟΙΚΟΠΕΔΙΚΗΣ
ΔΙΑΝΟΜΗΣ

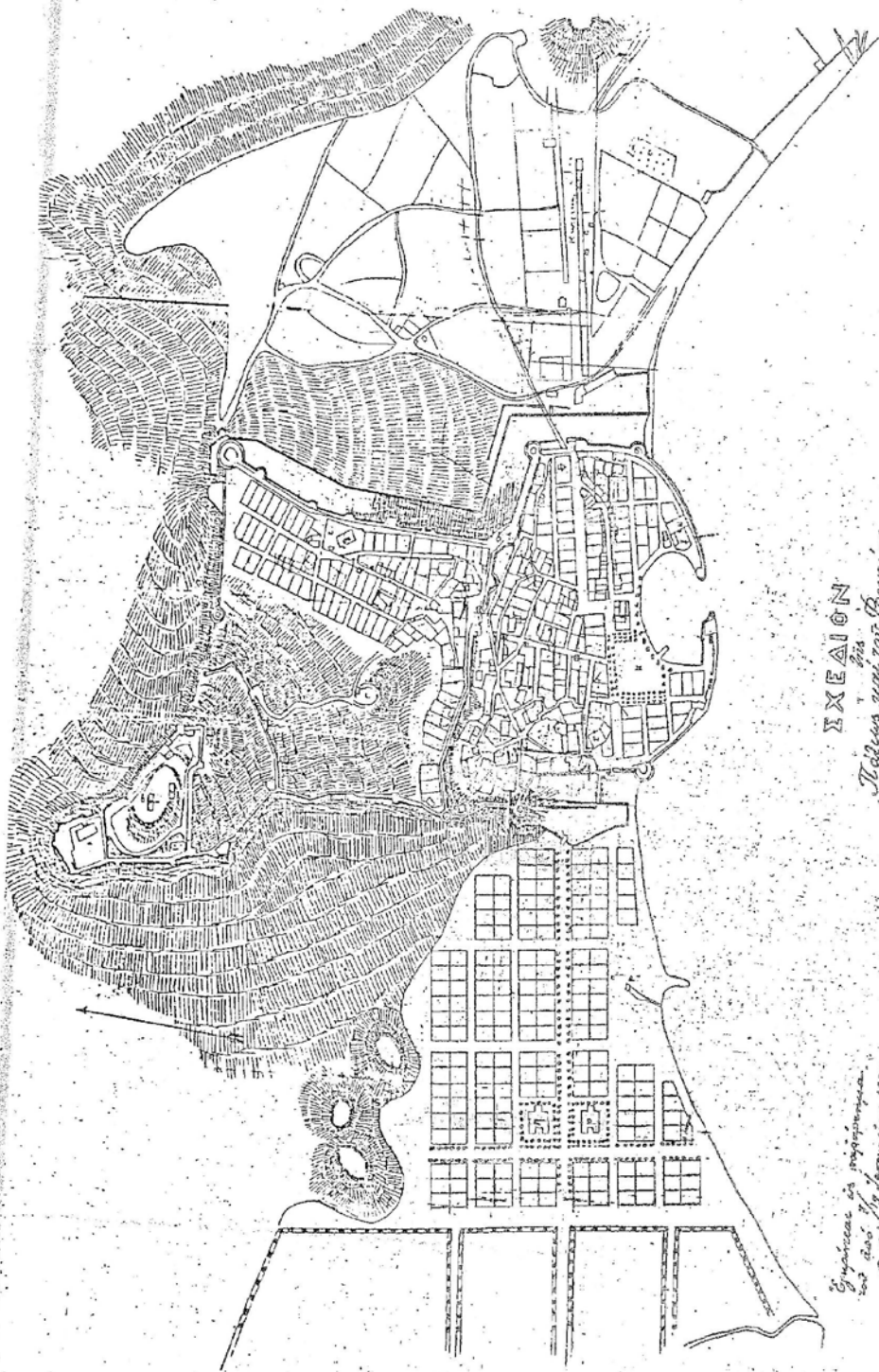

Εικόνα 59. Το λαϊκό σπίτι της Ναυπάκτου. Αξονομετρική Τομή.

(Προέλευση διπλωματική εργασία Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου τμήμα Αρχιτεκτονικής. Έτος 1977)

Εικόνα 60. Το λαϊκό σπίτι της Ναυπάκτου. Οικοδομική ανάλυση των στοιχείων του. (Προέλευση διπλωματική εργασία Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου τμήμα Αρχιτεκτονικής. Έτος 1977)

I X E A T I O N
 Plan
 Address and 200, 200, 200, 200
 of 200, 200, 200, 200
 of 200, 200, 200, 200

Scale
 1" = 100 feet
 2" = 200 feet
 3" = 300 feet
 4" = 400 feet
 5" = 500 feet
 6" = 600 feet
 7" = 700 feet
 8" = 800 feet
 9" = 900 feet
 10" = 1000 feet

Scale
 1" = 100 feet
 2" = 200 feet
 3" = 300 feet
 4" = 400 feet
 5" = 500 feet
 6" = 600 feet
 7" = 700 feet
 8" = 800 feet
 9" = 900 feet
 10" = 1000 feet

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- § Καζανά Ζ., Χαλάτσης Γ., *"Οδωνυμικά Ναυπάκτου"*, έκδοση Δήμου Ναυπάκτου.
- § Πανταζής Ν. Αντ., *"Η Ναύπακτος μέσα στους αιώνες"*, Ναύπακτος 1991.
- § Ζώτος Στ., *"Ναύπακτος"*, Θεσσαλονίκη 1998.
- § Βαρδακούλα Γ., Παναγιωτόπουλου Θ., *"Η Ναύπακτος του μύθου, της ιστορίας σήμερα"*.
- § Χαλάτσης Γ., *"Ναύπακτος"* (Οδηγός Πληροφορικής)
- § Χαλάτσης Γ., *"Ναύπακτος πρόταση για τη διατήρηση του Κέντρου"* (Οδηγός Πληροφορικής)
- § Παπαθανασόπουλος Θ., Χαλάτσης Γ., *"Ναύπακτος Εικαστικές Απεικονίσεις"*, Συλλογή Εικόνων-Επιμέλεια Παρουσίασης.
- § Ετήσιο Παν-Ναυπακτιακό Περιοδικό-Βιβλίο, *"Η Δάφνη"*, Αθήνα 2006.
- § Νεράτζης Ι., *"Ιστορική Αρχαιολογία Ναυπάκτου"*, Εκδόσεις Ίφιτος Δ. Ν. Σταμάτης.
- § Βαϊλά Ι., Κωνσταντίνου Π., Μπεράχας Ε., *"Ναύπακτος πρόταση για τη διατήρηση του ιστορικού κέντρου"*, Διπλωματική Εργασία.
- § Βαρδακούλα Γ., Παναγιωτόπουλου Θ., *"Το Οδοιπορικό του Δήμου Ναυπάκτου"*, Έκδοση του Δήμου Ναυπάκτου.
- § Βρούβα Α., Σαββίδου Χ., *"Ναύπακτος εντός των τειχών"*, Διπλωματική Εργασία.
- § Ζαμπίρα Π., Παπαβασιλείου Π., Χιονίδη Κ., *"Αρχιτεκτονικές επεμβάσεις στο ιστορικό κέντρο της Ναυπάκτου"*, Διπλωματική Εργασία.
- § Διαδικτυακό σύστημα.

§ Προέλευση Εικόνων

Εικόνες 3,19: Πολεοδομία Ναυπάκτου.

Εικόνες 35,36: Τμήμα Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, τομέας κτηματολογίου φωτογραμμετρίας και χαρτογραφίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Εικόνες 37,38,39,58: Βρούβα Α., Σαββίδου Χ., *"Ναύπακτος εντός των τειχών"*, Διπλωματική Εργασία.

Εικόνες 43,44,45,46,48,49,50,51,52,53,54,55,56,57:

Προσωπικό φωτογραφικό υλικό.